

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 5 1958

Lentäessänne ulkomaille saatte Bostonia sekä Aeron
että Karhumäen koneissa.

—SEK—

Missä palavat eteenpäin-
menon ja menestymisen
kirkkaat valot, siellä
syttyy myös Boston. Jo
monia vuosia se on seu-
rannut menestyvää huo-
mispäivän miestä hänen
matkallaan eteenpäin,
ylöspäin.

Siirry eteenpäin — siirry

Yes Sir, Boston on
eniten poltettu
amerikkalaissavuke
maassamme — onhan
se puhtaampaa tu-
pakkaa, jota valmis-
tetaan eräässä maa-
ilman moderneim-
mista tupakkateh-
taista. Boston on as-
kel eteenpäin, se on
menestys.

AMER-TUPAKKA OY
HYRYLÄ

No 5

15. 5. 1958
2. vuosikerta

KANSA TAISTELI

– miehet kertovat

KERTOMUKSIA SOTIEMME TAPAHTUMISTA

PÄÄTOIMITTAJA: Kenraaliluutnantti A. Blick. TOIMITUSKUNTA: Puheenjohtaja kenraaliluutnantti K. L. Oesch, jäsenet kenraalimajuri Verner Gustafsson, kenraalimajuri R. Lagus, kontra-amiraali S. Sundman, eversti L. Harvila, eversti B. Ikonen, eversti E. Kuussaari, eversti G. Magnusson, eversti Valo Niihild, eversti U. A. Tähtinen, varatuomari Julius Lagus, vääpeli G. Lehti. TOIMITUS: Päätoimittaja Munkkiniemi, Dosentintie 2, puh. 48 20 50, toimittajat Simonk. 12 A 4, puh. 66 26 96. KONTTORI: Helsinki, Korkeavuorenk. 28. Puhelimit: tilaukset 19 367, levikinhuolto 62 22 71. Postisiirtotili n:o 94941. KUSTANTAJA: Sanoma Osakeyhtiö.

ILMESTYY VUONNA 1958 12 NUMEROA, JOISTA 2 KAKSOISNUMEROA. TILAUSHINTA 600 MK

MARTTI SANTAVUORI

TOUKOKUUN

16. PÄIVÄN

MERKITYS

VAPAUSSODAN näkyväksi päättymistapaukseksi oli pääkaupungissa järjestetty valkoisen armeijan katselmus ja ohimarssi. Ylipäällikön, kenraali Mannerheimin kannalta katsottuna oli riittävästi syytä tuollaisen loppukatselmuksen pitoon. Se ei ollut mikään luokkasodan päätepiste eikä sorron alku, jollaisenaakin se on tahdottu nähdä. Tiettävästi ei ainoassakaan puheessa edes viitattu mihinkään eri kansalaisryhmien vastakkaisuuteen eikä oman kansan osalta saavutettuun voittoon.

Jos niin olisi tehty, olisi samalla kielletty koko vapaussodan kantava aate. Puheissa viitattiin ja sydämissä tunnettiin kaikkea muuta hallitsevana kaksi asiaa: saavutettu ja aseellisilla voitoilla turvattu kansallinen itsenäisyys, ja toiseksi tyydytys siitä, että edellisenä syksynä pahoin järkkynyt yhteiskuntaturva ja laillinen järjestys oli palautettu. Kenraali Mannerheim voi katsoa sen tehtävän, minkä hän oli valtiovallalta saanut, loppuun suoritetuksi. Poliittisen johdon oli nyt vastedes kannettava vastuu maan kohtaloista. Toisaalta hallitusvallan käsiin oli nyt hankittu mahdollisuudet turvata kansalaisille vapaa ja häiritsemätön elämämeno.

Nämä olivat Mannerheimin tehtävän kannalta pakottavat, tai sanoisimmeko oikeuttavat, syyt. Mutta oli muitakin syitä, joita valtiomiesvaistoiltaan varma kenraali ei voinut olla huomaamatta. Ensimmäinen näistä pyrki sisäisesti, toinen ulkonaisesti kauas tähtäävään päämaaliin. Vapautusarmeijan tuli saada tuntea, että sen työtä arvostettiin ja että se oli tehnyt työn, jonka arvo perinteitä luovana ja pohjaa lujittavana oli ratkaisevaa laatua. Kaikki maanpuolustukseen vastedes liittyvä oli saava voimansa, voimantuntonsa ja perinteensä tuosta vaikeissa olosuhteissa rohkeasti ja taitavasti suoritetusta työstä. Toinen, ulkoinen syy, oli se, että kansan tuli ymmärtää vapautustyö ja itsenäisyyden lopullinen toteuttaminen omien eikä saksalaisten joukkojen saavutuksena. Tämän toteaminen ei merkitse saksalaisten osuuden väheksymistä, vaan oman panoksen korostamista. Vapaussodan ratkaisevat käänneet oli eletty ennen saksalaisten maihinnousua, mutta heidän mukaantulonsa joudutti katteraa loppuvaihetta ja säästi vielä ankarammalta verenvuodatukselta, mihin sodan pitkittyessä olisi jouduttu. Sitäpaitsi heidän tulonsa ja heidän samanaikaisesti käymänsä rauhanneuvottelut kypsytti-

vät poliittista ratkaisua ja hillitsivät venäläisiä yrittämästä otteensa säilyttämistä Suomessa.

Saksalaiset tulivat kuitenkin Etelä-Suomen valkoisen väestön silmissä esittämään vapauttajan osaa, ja luonnollinen kiitollisuuden, jopa jo kohteliaisuuden ja reilun tunnustuksenhalun tunnekin johti siihen, että pääkaupungissa helposti unohdettiin omien asevoimien ratkaiseva osuus. Mannerheim oli saksalaisten sisäänmarssiparaatiin lähettänyt pienen symbolisen joukko-osaston, jonka mukanaoloa tuskin huomattiin. Ylipäällikkö katsoi olevansa velvollinen antamaan armeijalleen näkyvän hyvityksen. Tämä saattoi olla vain valkoisten joukkojen yleinen paraati, joka samalla osoittaisi, että hänelle annettu tehtävä, järjestyksen palauttaminen maassa ja hulinoihin osallistuneiden venäläisten joukkojen karkoittaminen, oli päättynyt.

Epäilemättä näillä näkökohdilla oli silloisissa oloissa oikeutuksensa. Helsingissä pidetty toukokuun 16. päivän paraati tähtäsi kansalliseen eheytymiseen ensin niiden kansalaispiirien kesken, jotka olivat valkoisen armeijan muodostaneet. Ja se merkitsi kansan suurta enemmistöä, ei luokkia. Mutta sillä, että paraatille kaikin tavoin pyrittiin antamaan talonpoikaisarmeijan, kansanmiliisin, juhlan luonne, pyrittiin kauemmas, yli nyt valitettavasti avautuneen juovan. Oli asioita vastapuolen toiminnassa, joita oli ymmärrettävä, mutta myös piirteitä, jotka kansallisen ryhdin ja itsekunnioituksen nimessä oli tuomittava. Kun nyt jälkepäin luemme silloin pidettyjä puheita ja koettamme eläytyä sillä hetkellä pakostakin esiintyneeseen kansalliseen päätökseen, täytyy sanoa, että niissä ei pyritty toisen maailmankatsomuksen eikä yhteiskunnallisen näkemyksen tuomitsemiseen, vaan sen sykähdyttävän tosiasian toteamiseen, että maa nyt oli vapaa, omien kansalaisten hallitsema ja puolustama.

Ylipäällikön kannalta toukokuun 16. päivän paraati oli ritariillinen kunnianteko joukoille. Niiden oikeutettu itsetunto oli tyydytettävä näkyvällä tavalla. Sotilaitensa saavutuksena sekä koko kansan spontaanisen vapaudentahdon ilmaisuna hän tahtoi ensi sijassa Vapaussodan nähdä. Se työ oli viety päätökseen, ja ohimarssin pitäminen on sotilaan tapa osoittaa, että kenttäharjoitus on päättynyt.

Entä nyt tästä eteenpäin? Onko pelättävissä, että tämänkaltaisten muistojen jatkuva viettäminen enemmän repii kuin rakentaa? Eihän puutu näitäkään sinänsä ymmärrettäviä mielipiteitä.

Kaikki historialliset muistot liittyvät asioihin, jotka ovat olleita ja menneitä. Riippuu vain siitä, miten ja missä hengessä niitä vietetään, onko muiston vaaliminen vaikutukseltaan myönteinen vaiko kielteinen.

Minkä arvon annamme terveelle kansalliselle itsetunnolle, tietoisuudelle siitä, että itsenäisyyden toteutuminen oli ensi sijassa kansalaisten oman toiminnan alttiuden ja rohkeuden tulosta. Vastauksemme tähän kysymykseen osoittaa, minkä arvon annamme toukokuun 16. päivän muistolle.

Eino Takkunen

Eräs päivä

”Olin varma siitä, että olin omien joukossa kaatuneiden kirjoissa, sillä viimeisen luodin lävistettyä keuhkoni olin kokonaan toimintakyvytön, ja omat mieheni katsoivat minut kuolleeksi.”

MAKASIN PAAREILLA, jotka olivat kauttaaltaan veren tahrimat. Paareja kanto kaksi sotilasta, kolmannen seurattessa sormi liipasimella, konepistooli aina ampumavalmiina takanani. Elettiin kesää 1944. Arvelin silloin olleen juhannusaaton. Aurinko helotti melkein pilvettömältä taivaalta. Usvaa kohosi joesta ja alavilta suoalueilta ja peitti taloryhmät läheisyydessään ohueen untuvaverhoon. Olin haavoittunut sotavanki.

Paarini kannettiin suuren kivitalon piharakennuksen luo. Talo oli vihollismaan kenttäsairaala, jonka pihalla liikehti lievästi haavoittuneita potilaita. Paarejani saatava vartiomies kieli jo olemassaolollaan, että olin sotavanki. Hetkessä paarini olivatkin kiihtyneiden potilaiden piirittämät. Minua potkittiin arkailematta. Tunsin, että haavani aukenivat ja alkoivat vuotaa verta. Varsinkin potku, joka sattui selkääni hartioiden kohdalle, oli tuskallinen. Läpimmutut keuhkoni aiheuttivat ajoittain tukehtumiskohtauksia. Suussani tunsin verenmakua. Voimakkaat kädet tarttuivat paarieni reu-

naan. Paareja yritettiin kierittää niin, että olisin pudonnut vierelläni olevaan ampumakaivantoon. Tunsin täysin avuttoman tilani. Oloni oli erittäin tuskallinen. Kaiken lisäksi aavistelin lynkkauksen tulevan osakseni. Itsesäilytysvaistoni oli suuri avuttomasta tilastani huolimatta. Puristin parieni reunasta niin lujasti kuin voimani riittivät. Tunsinkin lähipäivinä kipua kynsieni juurissa, jotka olivat osittain painuneet lihan sisälle. Tuskanhuutoja viholliseni eivät saaneet kuulla; olin päättänyt niin.

Arvaan, että lukija odottaa kertomusta siitä, kuinka selvisin tuosta kiusallisesta tilanteesta. Mutta pelastus tulee toisinaan sieltä, josta sitä vähiten odottaa. Niin kävi nytkin. Kuulin vain konepistoolisarjan aiheuttaman terävän räsähdyksen, ja näin ampumakaivannon reunasta hiekkaa pölyä. Kuulin välittömästi tiukan komennon, jonka arvelin merkitsevän: Seis! Tapahtumaa seurasi nopeasti vielä kaksi lyhyttä laukaussarjaa ja välittömästi kovääninen, tiukka komento, jonka arvelin merkitsevän: Jumal' aut väistykää!

Uhkaava tilanne oli pelastettu. Vartiomiehen esimerkillisen valpas ja ihailettavan päättäväinen toiminta karkoitti kiihtyneet sotilaat luotani ja pelasti henkeni sillä hetkellä. Parini kannettiin rauhassa edellä mainitsemani piharakennuksen kellariin.

netin osittain malttini ja sanoin, että vuoristoon tämä elämä parhaassa tapauksessa päättyy. Olinhan silloin "hälläväliä" mielentilassa, mutta siitä huolimatta varoin puhumasta enempää. Myöhemmin kuulusteluissa minua syytettiin mm. siitä, että olin harjoittanut kiihoitusta suomalaisten sotavankien keskuudessa sanomalla, että vuoristoon tiemme parhaassa tapauksessa päättyy. Mies oli niin kuin arvelinkin suomalainen yliloikkari, joka oli asetettu kellariin tarkoituksella saada minusta irti kavaluudella se, jota kiduttajat eivät saaneet omilla menettelytavoillaan. Tuolle inhoittavalle ihmistyyppille oli ilmeisesti luvattu monta hyvää, jos hän onnistuu provosoimaan oman upseerin sanomaan jotain, joka lisäisi tuomion painavuutta, ennen kaikkea syyllisyyden tunnetta. Tunnustukseksi yliloikkarille tulokoon sanotuksi, ettei hän ollut valehtelemalla lisännyt kertomukseeni mitään. Arvelen kumminkin, että seinän takana oli kuuntelija. Huomasin myöhemmin, että viholliset kaikkien vähiten luottivat yliloikkareihin ja heidän lupauksiinsa.

Olotilani paheni jatkuvasti. Tuskani kyllä olivat osittain turtuneet. Minua väsytti niin vietävästi. Ajatukseni työskentelivät kumminkin kuumeisella kiireellä. Usein — liian usein — ajatukseni pysähtyivät koitiini. Poikani siellä olivat vielä avuttomia. Arveluni

ä sotavankkeudessa

Olin loppuunväsynyt. Olinhan ollut läpimurtokohdassa taisteluyksikön päällikkönä ja häntä ymmärtänevät täydellisesti vain ne, jotka ovat olleet vastaavassa asemassa taikka valtamerellä myrskyssä haaksirikkoutuneen laivan kapteenina radioyhteyksien katkettua. Koska kertomukseeni rajoitan vain yhden päivän tapahtumat ja ajatukset sotavankkeudesta, jätänkin taistelukuvaukset toisten tehtäväksi.

Niin kuin jo mainitsin, olin kurjassa kunnossa. Olinhan saanut käydä edellisinä vuorokausina läpi niin sydämettömän julman kuulusteluasteen, etten sitä voi enkä tahdokaan kertoa. Haavani vuotivat yhä verta. Kipu yltyi ajoittain viiltäväksi tuskaksi. Korvissani kuulin valtavaa ryskettä. Silmissäni näin renkaita, joissa kuvastuivat kaikki sateenkaaren värit. Arvasin näiden kaikkien olevan aistihäiriöitä.

Parini asetettiin kaltevaan asentoon kellarin lattialle niin, että lepäsin, jos niin voi sanoa, tiilikivenpuolikaiden ja suurien laastilohkareiden päällä. Tarkoituksellisen hyvä näköala oli minulle kellarissa järjestetty. Yllätyksenä minulle oli se, että kellarin toisessa päässä istui suomalainen sotilas, verinen sideharso käärittynä pään ympärille. Huomattuani, että katseeni pysähtyi häneen, hän antoi kuulua erittäin painavia arvosteluja vihollisestamme. Koska en millään tavalla kuitenkaan reagoinut arvosteluun, kertoja käänsi ilman muuta peräsimen nurinpäin ja alkoi ylitsevuotavasti kiitellä vihollistamme, sanoen lopuksi: "Jumalan kiitos, että tänne tuli viimeinkin suomalainen upseeri". Nyt me-

Tähän suomalaiseen hoitajattareen lienee verrattavissa tämän kirjoittajaa vankeusaikana hoivannut sisar

mukaan he olivat kuulleet minun jo kaatuneen taistelussa. Rohkenin vain toivoa, että he ottaisivat isän kaatumisen yhtä tarmokkaasti kuin ennenkin ”Ma poika kelpo sotilaan”. Olin varma siitä, että olin omien joukossa kaatuneiden kirjoissa, sillä viimeisen luodin lävistettyä keuhkoni olin kokonaan toimintakyvytön ja omat mieheni katsoivat minut kaatuneeksi.

Siinä tuskallisessa luolassa maatessani en huomannut, milloin yliolikkari oli poistunut. Tarkastelin lähemmin kellaria ja näin lattialla muun kuonan lisäksi verisiä sideharsoja ja pienempiä amputoituja ruumiinosia. Yksin ollessani jäikin ajatuksilleni häiritsemätön vapaus toistaiseksi. Mieleeni tulikin elämän vastakoh-taisuus. — Makasinhän samalla tavalla kuin nytkin paareilla syyskesällä 1941. Olosuhteet olivat kyllä erilaiset. Silloin huumasi morfiini-ruiske. En tuntenut paljoakaan tuskia. Sairaalamme pysähtyi vuoro-kausia kestäneen matkan jälkeen Tampereelle. Paarimme nostettiin hellävaroen laiturikatoksen alle. Siinä makasi useita satoja nuoria jääkäreitä paripotilaana. Laiturille ilmestyi Pikku-Lottia, jotka kukittivat meidät jokaisen. Sainhan minäkin kolme kappaletta ruusuja. Mykistyin liikutuksesta. En osannut kiittääkään. Olimmehan tottuneet kaikkemme antamaan emmekä mitään vaatimaan. Tuskinpa ruusuja koskaan annetaan sopivammassa tilanteessa ja sopivammalla tavalla. Ihmiset kulkivat ohitsemme lakittomin päin, äänettömin askelin. Heidän katseestaan kuvastui osanotto ja syvä kunnioitus. Ehkäpä he ajattelivat samalla omaisiansa rintamalla. Paarimme nostettiin sairaautoihin, jotka taitavien käsien ohjaamina ajettiin varovasti ajanmukaisen sairaalarakennuksen eteen. Parit kannettiin suoraan vannahuoneeseen, jossa sairaanhoitaja pesi meidät huolellisesti kuin pikkulapset. Olimme silloin kiitollisia kohtalolle, että vihdoinkin saimme levätä. Lopuksihan minutkin puettiin puhtaisiin sairaalavaatteisiin ja rullapaarit työnnettiin hissiin. Huomasin hetken kuluttua olevani leikkauspöydällä. — Heräsin narkoosiunesta. Olin pienessä yksityisessä sairaalahuoneessa, joka kaikki puolin kuvasi suurta puhtautta. Katseeni pysähtyi huoneen pöydälle, jolla oli lasimaljakkoon asetettu saamani ruusut sidottuina vapaudenristin punaisella valkoraitaisella nauhalla. Nauha oli otettu puseroni rinnasta. Nauhan oli rintaani kiinnittänyt komentajani ennen haavoittumistani ja sanonut: ”Yli-päällikön nimessä annan taisteluyksikön päällikölle, Eino Takkuselle 4. lk. Vapaudenristin tammenleh-vän kera henkilökohtaisesta urheudesta”. Kätkin silloin sydämeni soppukkaan kaiken tarkasti, koska minusta silloin tapahtuneet asiat olivat kauneinta elämänsäni. Siksi ne nytkin tulivat mieleeni. —

Tunsin aivan kuin minua olisi jokin nykäissyt. Näin vihreät, kiiluvat silmät hämärässä. Luulin aluksi hourivani. Uudelleen tarkkailtuani näin samanlaisia silmäpareja useita. Ymmärsin niiden olevan ruumisrottia, jotka ilmeisesti odottivat hetkeä, jolloin voimani heikkenisivät sen verran, että ne pääsisivät jatkamaan aloi-

tettua työtä. Minua puistatti inho ja kuumeen aiheuttama vilu. Ikkunat kellarista olivat tipottiessään. Oli kylmä ja kova veto. Suurin vaara sillä kertaa tuntui minulla kumminkin olevan ruumisrotista. Haparoin kädelläni kivenkappaleita, joilla viskasin lähimpiä rottia. Minusta tuntui, aivan kuin rottien jaloissa olisi ollut ohkaiset joustavat kuminauhat, joten ne vetäytyivät ketterästi kauemmas — vain hivenen, lähestyäkseen uudelleen. Niiden katse oli paljon puhuva. Luulin ymmärtäväni niiden ajatukset. Silmäni hämärtyivät yhä. Lopulta en nähnyt mitään, mutta haparoin yhä kiviä ja viskasin sinne päin, josta kuulin tappelua ja vikinää. Siellä ilmeisesti tapeltiin amputoidusta kädestä. — Kukahän lienee ollut senkin käden kantaja — onkohan sillä kädellä tehty enemmän pahaa kuin hyvää — missä lienee sen entinen omistaja tällä hetkellä.

Tuskani tuntuivat vähenevän. Melkeinpä minun olisi ollut hyvä kuolla, ellei noita kirottuja ruumisrottia olisi ollut. Koetin yhä uudelleen saada ajatukseni niistä pois, mutta aina uudelleen palasivat ajatukseni niihin, kun rotat hyökkäsivät kurkkuuni. Enempää en uskaltanut ajatella. Yhä uudelleen haparoin avuttomana kiviä viskatakseeni niillä kiusantekijöitäni. Lopulta rotat tuntuivat saavan kokonaan toisen muodon ja toiset aseet . . .

Heräsin tunteeseen, että minua potkaistiin. Näin hämärässä kaksi upseeria, jotka olivat kovasti kiihtyneitä ja elehtivät, ikään kuin olisivat keskenään olleet tappelua hankkimassa . . . Tajuntani sammui.

Heräsin vielä kerran. Nyt olin toisenlaisessa ympäristössä . . . Oli hyvin hämärä. En tiedä johtuiko hämäryys heikosta tilastani, vai oliko silloin todella yö. Näin uudelleen silmäparin, mutta ne olivat aivan toisenlaiset kuin edellisen paikan silmät. Silmät olivat nyt ihmisen silmät. Kaiken lisäksi ne olivat kauniit. Osaaottavainen sääli kuvastui niistä. Minulle puhuttiin vieraalla kielellä. Melkeinpä ymmärsin puheen.

Elehtimällä minulle selitettiin, että poskeni olivat kuopalla. Minun oli syötävä niin, että ne tulisivat näin pullolleen, samalla kertoja levitti käsillensä omia poskia. Edessäni oli höyryvää hyvännäköistä ruokaa, teetä ja valkoista leipää. En ollut saanut koko vankeudessa oloaikani vielä mitään syötävää. En koeta arvailla montako vuorokautta oli kulunut viimeisestä ateriastani. Janon tunne oli hirvittävä. Katsoin itseleni alentavaksi pyytää viholliseltani jotakin itselleni. Varmuudella luulin kohta kuolevani. Melkeinpä tahdoin jouduttaa kuoleman tuloa. Kuolema ei kumminkaan ollut vallassani. Rinnassani kuvotti, sillä olin ollut pakotettu syömään muistiinpanojani useita lehtiä estääkseni omille joukoille vaarallisia asioita joutumasta vihollisemme käsiin. Ihmeellisintä oli se, ettei minulla ollut yhtään nälkä. Enkelini, en voi häntä muoksi rimmittää, niin herrttaisen sydämellinen hän oli, kysyi, mitä halusin ensimmäiseksi. Näytin teetä haluavani. En päässyt kohottautumaan. Eihän minun tarvinnutkaan, sillä minua autettiin hellästi ja varovaisesti istumaan. Kun olin juonut, enkelini kysyi ihmetellen, miksi en syö. Näytin rinnassani, jaloissani ja poskesani olevia luodinreikiä hänelle. Huomasin kuinka kyyneleet alkoivat vuolaana valua kauniille poskille. Kuulin tuskallista valituksensekaista puhetta, joka lopulta puhkesi surkeaan itkuun. Minunkin oli vaikea olla. Melkeinpä itkin hänen hyväsydämyystensä. Tuntemu loppui kyllä lyhyeen. Oven takana oli ollut kuuntelija, meidän siitä tietämättä. Hyväntekijäni vietiin kovakouraisesti luotani. En koskaan saanut häntä enää nähdä. En myöskään sellaista ruokapöytää. Muistan vieläkin häntä suuren uskonnollisen maan pyhimyksen vertauskuvana.

Ylläkertemani paikka oli kenttäsairaala. Aikaisemmin mainitsemistani riitelevistä upseereista oli toinen ilmeisesti lääkäri, joka tahtoi pelastaa viime hetkessä henkeni ja vaati minua siirrettäväksi sairaalaan. Toinen upseereista oli kuulustelija, joita vieläkin kutsun eläinhimiksi. Inhoan heitä, ja pidän sotilaspuvusta huolimatta heitä kaikkein viimeiseksi sotilaina. Enkelini oli vihollismaan sairaanhoitaja, jolle en löydä tarpeeksi ylistäviä sanoja.

Nyt jälkeinpäin huomaan, että vihollisemme olivat aivan samanlaisia ihmisiä kuin mekin. Heidän joukossaan oli julmia sadisteja, jotka näyttivät nauttivan inhoittavasta ammatistaan. Oli sydämellisiä, sanoisinko rakastettavia sairaanhoitajia ja lääkäreitä. Oli esimerkiksi valppaita, hyvin koulutettuja sotilaita.

Lukija odottanee, että kertoisin, olenko nähnyt Suomessa jälkeinpäin kellarissa ollutta yliloikkaria, ja tiedänkö, missä hän nyt on. Vastaa, että en ole nähnyt.

Missäkö kirjoittaja nyt on? Olen kaukana. Seuraan ihmisiä ja tapahtumia vissin välimatkan päästä. Huomaan, että kaikki näyttää täten kauniimmalta. Kumminkin osui käteeni "Kansa taisteli ja miehet kertovat". Lehden odottamatonta lähetystä pidin vihjeenä, että minunkin on osaltani kerrottava totuus jostakin kokemastani.

Elämä on kaikesta huolimatta elämisen arvoinen. Ikävät asiat eivät tule liian usein mieleen. Kauniit ja iloiset tapahtumat säilyvät mielessämme ja lämmittävät vielä vuosikymmenien takaa.

KIRJOITUS- KILPAILUMME PÄÄTTYY 15.6.1958

Palkintoina 60 000 markkaa

Maaliskuun numerossamme julistimme uuden kirjoituskilpailun lukijoillemme. Lehtemme lukija-piiri on viime vuoden kirjoituskilpailun ajoista hyvin paljon kasvanut, ja näiden uusien lukijoittemme joukossa on varmasti hyvin monia, joilla on kerrottavaa rintamakokemuksistaan.

Kuten lehtemme maaliskuun numerossa — jossa on tarkat kilpailuohjeet — mainittiin, jaetaan kilpailussa 15 rahapalkintoa palkintosumman ollessa yhteensä 60 000 markkaa. Lisäksi jaetaan lohdutus-palkintoina 15 lehtemme joko v:n 1958 tai 1959 vuosikertaa. Kilpailu päättyy 15.6.1958.

Etulinjojen tapahtumat ovat aina mielenkiintoisia. Henkilökohtaiset muistelmät olisi saatava talteen niin suuressa määrin kuin mahdollista, ne elävöittävät virallisia historioita ja niillä on häviämätön arvo. Näissä merkeissä olemme siis uuden kirjoituskilpailumme julistaneet, ja uskomme sen saavan ainakin yhtä runsaan osanoton kuin viime vuotienkin kilpailumme.

Tartu siis kynään ja osallistu kilpailuumme!

Kyllikki Pahkamaa

Olinhan siellä minäkin

Me jokainen muistellemme nyt aikojen kuluttua vuosien takaisen taisteluiden kulkua. Kuvat vaihtuvat mielessämme sitä mukaa kuin värikkäiden tapahtumien muisto palaa ajatuksiimme. Kirjoittaja kuvaa seuraavassa sotilaskotisisaren puolitoistavuotisen taipaileensa eräitä tunnelmavaiheita kuin aurinkoisten lasien lävitse.

ON HÄMÄRTYVÄ SYKSYPÄIVÄ 1957. Istun olohuoneen rauhaisassa hämyssä ja nautin hiljaisuudesta. Isommat lapset ovat koulussa, nuorimmainen rikkoo hiljaisuuden. — Äiti, äiti, Aku Anka tuli — ja pienoinen säntäsi eteiseen. Taisi tulla pieni pettymys, kun äidin syliin laskettiin kaikki lehdet.

Siinä lepäsi päällimmäisenä kansikuva — kypäräpäisiä sotilaita tarkkana tähyttämässä eteensä — ”Kansa taisteli — miehet kertovat”. Selailin lehteä ja pian unohtui nykyisyys. Luin sivu sivulta. Tuntui niin tultua, jotenkin kuin mukana eleyttä. Lehti painui polvelleni, ja aika alkoi elää, aika, joka tuntui niin kaukaiselta tässä turvallisessa, rauhaisassa nykyisyydessä.

Elettiin sotasyksyä 1942. Kolea kesä oli vaihtunut pimeäksi syksyksi ”siellä jossakin” Karjalan Maaselän korvessa Krivin maastossa. Pimeätä kapulatietä asteli nuori lotta, tyttönen vielä. Hentoja harteita tuntui raskas sotilasmantteli painavan, ja mielikin oli niin kumman raskas. Silloin tällöin piirtyi taivaalle kirkas valoammus tai napsahti harhaluoti puun kylkeen. Pientä pelonsekaista se oli, joka ahdisti rintaa. Ehkä

Sotilaskotikuorma oli tervetullut vieras joukko-osastoissa. Se joutui aina jo lähestyessään aikamoisen ”partion” piirittämäksi ja myös rynnäköllä tyhjennetyksi

päivä oli ollut liian raskas! Ehkä aamullinen, ihmeellinen pelastuminen vielä askarrutti mieltä! Siinä rapisi vasta saatu kirje manttelin taskussa. Se oli henkinen Äidin lämpöä ja huolestumista. Liekö hänen lähettämänsä ”hengetär” minua tänään suojellut, kun kranaattien tärskähdellessä korsumme ympärillä, ilmataivon riepotelemana pauskautuin korsun ovesta sisään. Toinnuttuani ensi säikähdyksestä näin siinä lasinsirujen seassa särmikkään sirpaleen. Puristin sen nöyränä käteeni. — Ja nyt lisäksi tämä huolestunut kirje! Yritin päästä kummasta ahdistuksesta. Vakuumitin itselleni, ettei henkeni ollut tippaakaan sen kalliimpi kuin näitten poikienkaan. Kyllä minun täytyi olla valmis luopumaan siitä yhtä vapaaehtoisesti kuin olin tänne tullutkin. Saavuin ”pesämme” edustalle. Siinä seinää vasten nojasivat poikien kiväärit ja kypärät. Astuin sisään. Karbiidilampun hämärässä näin ympärilläni pöydissä vain hymyileviä kasvoja. Aamulliset jäljet olivat korjatut, särkyneet ikkunat pahvitettu, ja radiosta soi kodikas musiikki. Tunsin voittaneeni pelkoni — tänne minä sittenkin kuuluin. Kaikki oli jälleen hyvin!

Kuvat vaihtuivat — on jouluku. Kiemurtelevan ”vitjan” tuntumassa on pataljoona levossa. Päivä pimenee — ”vitjassakin” on ihmeen hiljaista. Ei tietäisi jouluku-

yön lähestyvän, ellei pimeyden keskeltä kuuluisi tuttua laulua. Siinähan onkin notkelmassa parakki, joka pitkin iltaa on täytynyt moneen kertaan. On siinä puuhaa kahdella "vihreällä siskolla", ennen kuin kaikki ovat saaneet viettää hetkisen "pesän" lämmössä kahvin ja ohjelman parissa. On kirjava kuusi ja lepattavat kynttilät, joiden valossa lausun polttavin poskin Kailaan runoa: "Raja railona aukeaa — isäni, äitini Herra suo, nukkua tyyntä untta!" Kuinka herkkä naisen sielu onkaan löytämään jotain kaunista vähästäkin. Se pieni tunne kodin lämmöstä, jonka kykenimme luomaan, teki meidät niin onnellisiksi. Se joulu rintamalla ei unohdu koskaan!

On tähtikirkas pakkasyö — vuoden viimeinen tunti on väistymässä. Melkein lumeen hautautuneen korsun seinustalla seisoo yksinäinen hahmo ja tuijottaa taivaan tuikkivia tähtiä. Tällaisena hetkenä haluan hetkeksi hiljentyä. Aatokset siirtyvät väkisin vuosien taa. — Näen edessäni Viipurin uljaan linnan valonheittimien hohteessa. Kynttilät tuikkivat ikkuna-aukoista, ja kirjavat raketit räiskyvät kohti taivasta. Näky oli lähtemättömästi piirtynyt sieluni syvyksiin. Mutta kuinka toisenlainen näky oli nyt! — Ei hohtanut siinä linnan silhuetti ilon räiskeessä. Vain raketti silloin tällöin nousi korkeuksiin tuolta pimeästä kaivannosta, kuin hädän ja pelon piirtona: "Suojele meitä!" Heistä vei "Sylvester" tänäänkin kaksi mukanaan. Kumpikin "naapurin" tarkka-ampujan satuttamina. Eivät he arvanneet vartiopaikalle lähtiessään, että tämä päivä olisi, ei vain vuoden, vaan heidän elämänsä viimeinen. Eivät he enää lumisina kopistelleet "pesän" ovesta kaminaan ääreen kohmeisia käsiään lämmittelemään, eivätkä hymyillen tarttuneet höyryävään "sökökoppiin". Toinen heistä oli monet kovat kestänyt Mannerheimistin ritari Olli Remes.

Tummansävyiset muistikuvat vaihtuvat — tulee kirkkaita, värikkäitäkin. On kesä, aurinko helottaa. Pataljoona on kesäksi siirtynyt uusiin aseisiin. "Vitja" on vaihteleva, alkaa Äänisen pohjoispäästä pitkin ihanaa hiekkarantaa, työntää Marskinniemen pitkälle lahteen ja kulkee poikki Poventsan kaupungin. Kanavan toisella puolen näyttää "naapurikin" viettävän helteistä kesää "rauhaisan rinnakkaiselon" merkeissä silloin tällöin "sopimuksen" kuitenkin unohtaen. "Sotapesä" on saanut avaran korsun Möykynmäen kupeesta Jsp:n ja "Korohoron" naapurina. Kesä on kaunis ja helteinen. Vierailimme usein etuasemissa "pesämme" kanssa. Pojat tuntuivat siitä pitävän. Ehkä käyntimme antoi heille pientä vaihtelua. Maasto kävi tuuksi, tiesi paikat yhdyshautoissa, joissa oli viisainta painaa päänsä alemmas, tai kuinka menetellä, kun "penkan" reunassa alkoivat räjähtävät räpsähdellä. Muistot ovat valoisia, usein huumorikin elävöittää niitä. — Tuolla tulevat "sököttäret" Marskinniemen laittaa hysyittäen tonkkineen ja kimpisuineen kumipyöräisillä. Siinä körötetään kuin "ruustinnat" konsanaan; lomauttaja, arvoisa oppikoulun kieltenmaisteri, ja minä, "viheriä keltanokka". Tullaan peltoaukion laitaa — paha paikka, johon naapurilla on hyvä näkyväisyys. Nopeasti vain yli aukion! Mutta jo kuului "loksahdus" ja pellossa tupsahti. Äkkiä alas kärryiltä ja ojaan. Yli tuntuivat menneen — kohottauduin ja oi, mikä

Rinnan taisteltiin, samasta kranaatista haavoituttiin, ja nyt olemme matkalla Jsp:hen

näky — ojan pohjalta kurkisteli maisteri nenänpäähän asti murassa ja tuijotti tyrmistyneenä pitkin tietä laukkaavaa hevosta. Siellä pollea vietiin ohjakset riippuen ja tyhjät tonkat kolisten kohti huollon mäkeä. Taisivat siellä tulijaa kovasti säikähtää. Ja vielä minulta kysyttiin: "Miksi 'Emma' nauroi?"

Jo puhkesi auringon kultaamana romantiikan kukkanenkin Poventsan hiekkaisesta nummesta. Nuorta morsianta vartoi uusi kutsumus; sen puhjennun "kukan" vaaliminen uuden 30-vuotisen sodan melskeissä. Sinne jäi pataljoona, jonka surut ja ilot olin tuntenut niin syvästi omikseni. Oli haikeaa erota pojista, jotka yhteisen puolitoista vuotisen taipaleen aikana olivat tuntuneet kuin omilta veljiltä. Ehkä nuoruus oli synnä, että maailmaa katseli kuin aurinkoisten lasien läpi, mutta yhtään ikävää muistoa ei jäänyt yhdestäkään heistä hevosmiehestä päällikköön asti.

— Äiti, äiti, miksi nukut? Pienokainen kiipesi syliini. — Ei äiti nuku — äiti oli vai hetken kaukana, kaukana poissa.

Heikki Laulajainen

Rj. P 3 TULEMAJOEN TAISTELUSSA

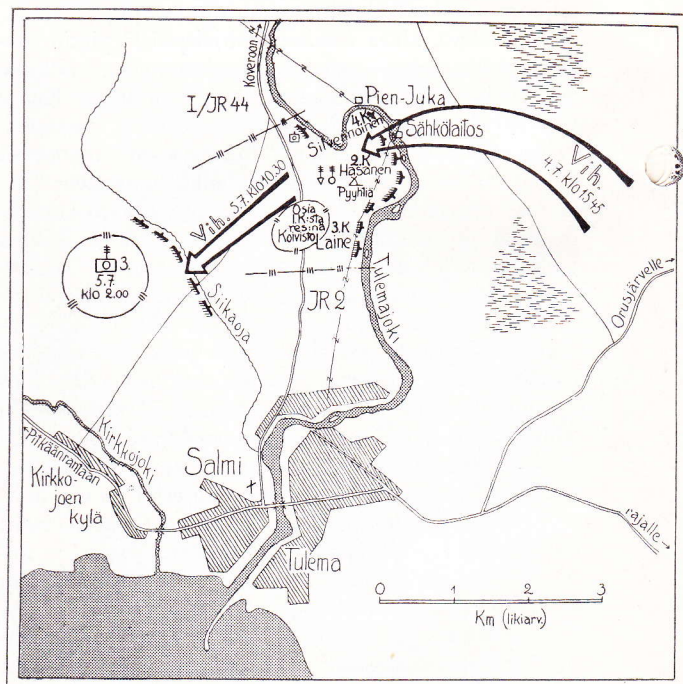
Tulemajoki ja sen yli johtava silta Salmassa, jonka äyräällä on monet kerrat rajan kirot koettu

Kesäkuussa 1944 käytiin Laatokan koillispuolella rajuja taisteluja. Seuraavassa kirjoituksessa kuvataan Rajajääkäripataljoona 3:n raskaita vaiheita vihollisen kanssa Tulemajoen maastossa.

ONNELLISEN tietämättömänä sitä odottavista raskaista taisteluista oli majuri A. V. Rautasalon komennossa oleva Rj.P 3 juhannuspäivänä aloittanut n. klo 16 marssinsa tietä Pisi—Alavoinen, kun sen tällä matkalla yllättäen saavutti VI AK:n komendantin lähettämä käsky marssin keskeyttämisestä ja vastaanottoasemien miehittämisestä sillä järvikannaksella, jonka pataljoona oli juuri saavuttanut, asemistaan parhaillaan vetäytyvän 15. Prikaatin irroittautumisen suojaamista ja uudelleen ryhmittymistä varten.

Vastaanottoasemien läpi vetäytyneiden 15. Prikaatin joukkojen kintereillä seurasivat ehtymättömiltä näyttäneet vihollislaumat, joiden hyökkäysaallot toinen toisensa jälkeen sortuivat Rj.P 3:n asemien eteen. Näin jatkui aina siihen saakka, kunnes pataljoona sai luvan jättää asemansa ja vetäytyä vuorostaan sen irtautumista Alavoisissa suojaavan Er.P 18:n läpi. Tähän liittyivät sitten välittömästi rajut hyökkäystaistelut Viteleessä maihinnoussutta vihollista vastaan ja toistamiseen vastaanotto- ja sillanpääaseman miehitys Viteleenjoen itäpuolella. Näissä asemissa taistelut jatkuivat aina 29.6. saakka, jolloin pataljoona siirrettiin VI AK:n viivytyksalueen takarajalle Salmin kirkonkylän kohdalle Tulemajoen linjalle. Pataljoona ei tosin varmasti tiennyt, että kyseessä oli viivytyksen takaraja, mutta maasto oli puolustukseen sopiva, ja puolustukseen oli käs-

Rj.P 3:n taistelut 3—5. 7. 1944

ketty. Pataljoonan saama lohko oli tehtävälle otollinen. Siinä oli kyllin näkyvyyttä, hyvä kaivautua ja edessä oli lisäksi leveä joki. Koko pataljoona otti asian kuin omakseen, ja linnoittautuminen alkoi todenteolla ja sillä mielin, että tässä kestetään ja "tästä et ainakaan läpi tule". Oli jo kokemuksiakin rajusta tykistötulesta ja kaiken olevaisen matalaksi painamaan pyrkivästä hurjasta lentotoiminnasta, joten poterot tulivat kuin itsestään syviksi, ja jokaiseen pesäkkeeseen kaivettiin aivan kuumenomaisella kiireellä suojakomeroita.

Heinäkuun 3. päivä valkeni kauniina ja leppoisana Salmin—Tulemajoen maiseman ylle, vaikkakaan sillä kertaa tässä maisemassa asemiaan kiireesti varustaneet miehet eivät ehtineet tuota kesäpäivän suloutta ihailla.

Iltapäivällä alkoivat ruskeat puserot jo vilahdella joen itäpuolella samanaikaisesti kuin joen länsirannalla harmaa-asuiset miehet huohottaen jatkoivat työtään, vaitelias ja juro ilme kasvoillaan. Ujeltavat "sputnikit" — raskaat ammuksiset — lensivät omia, vaikkakin toistaiseksi vielä liian pitkiksi laskettuja ratojaan taivaan sinessä ja putoilivat harvakseen pataljoonan puolustuslohkon takaiseen maastoon. Ilmeinen tarkistusammunta oli siis käynnissä ylhäällä matavien tulenjohtokoneiden sitä ohjaillessa.

Rj.P 3 oli vielä äskettäin Salmin kirkonkylän lohkolle ollessaan ollut alistettuna JR 2:lle, mutta siirretty nyt kokonaan varustamattomalle lohkolle Pieni-Jukakosken sähkölaitoksen kohdalle. Juron ilmeen aiheutti äkillisestä siirrosta aiheutunut pettymys, kun piti lähteä lohkolta, jota oli linnoitettu hiekiä säästämättä. Uudelle lohkolle saavuttua oli tunne ihan tyrmistyttävä. Ei mitään kuoppia, ei pesäkkeitä, ei ampuma-alaa, ja tiheä pensaikko peitti etumaaston joen vesirajaan asti. Siirrosta johtuen

muuttui pataljoonan alistussuhdekin 4.7. alkaen JR 44:lle, uuden puolustuskaistan ollessa nyt JR 44:n ja JR 2:n välissä. Ja lisättäköön, että jääkärijoukkue oli varmistamassa Rj.P 3:n vasenta sivustaa, joka aamuyöllä 3/4.7. oli vielä avoin, sillä pataljoonasta vasemmalle tuleva I/JR 44 (majuri Lehtonen) oli edelleenkin osillaan viivyttämässä Tulemajoen itäpuolella. — Pataljoonan yksityiskohdista ryhmitystä ilmentää tähän kirjoitukseen liitetyvä karttapiirros.

4.7. kello 3 ja 6 välisenä aikana takoi vihollinen yhtä mittaa pataljoonan lohkoa maa- ja laivastotykistöllä sekä suoritti lentopommituksia maataistelukoneiden säästäessä jyrinää omalla kk-tulellaan. Keskityksen loputtua alkoi räikeäsanainen propagandalähetys, jossa mm. kehoitettiin heti tulemaan varman voittajan puolelle tai lähtemään metsäkaartiin, ja mikäli näin ei tapahdu, luvattiin neljän tunnin kuluttua aloittaa sellainen tykistökeskitys, jonka vertaista ei vielä ole koskaan ennen nähty jne.

Lähetysten välillä seurasi aina uusia tykistökeskityksiä ja maataistelukoneiden matalahyökkäyksiä. Näin jatkui koko aamupäivän, ja ympäristön metsiköt, jotka tähän saakka olivat antaneet edes jonkinlaista näkösuojaa, muuttuivat alastomiksi ja silvotuiksi ryteiköiksi. Taistelupesäkkeet vaikenivat toinen toisensa jälkeen, ja haavoittuneiden virta valui jatkuvaa hiljaista tahtiaan taaksepäin. Mutta tämä ei vielä riittänyt. Tilanteen kannalta oli tätäkin pahempaa tulossa.

VI AKE oli näet 4.7. aamulla saanut Aunuksen Ryhmän komentajalta jyrkän, silloiseen tilanteeseen vaikeasti soveltuvan käskyn vapauttaa heti Rj.P 3 alaisuudestaan ja lähettää se Uuksuun, mitä käskyä noudattaen se oli "raskain mielin" — kuten silloisen VI AK:n komentajan sanat kuuluivat — antanut

Jännittää, mutta ei hermostuta. Vasta tarvittaessa nostetaan konekivääri alustalleen

tätä vastaavan käskynsä edelleen pataljoonalle. Vaih tavaksi pataljoonaksi oli tule va majuri Vään sen komentama IV/15.Pr.

Vaihto alkoi oikealta siiveltä 3.K:n lohkolta. Vaih tavan pataljoonan komentajan saapuessa 2.K:n komentopaikalle n. klo 14 maissa, jolloin vaihto oli juuri päässyt alkamaan, vihollinen aloitti uuden, vielä entistäkin raivokkaamman keskityksen pataljoonan lohkolle kaikilla mahdollisilla aseilla, maataistelukoneiden täydentäessä tulipeitettä jatkuvilla matalahyökkäyksillään. Keskitys oli niin voimakas, että näkyvyys taisteluasemissa aika ajoittain kerta kaikkiaan pimeni.

Kello 15.45 vihollinen hyökkäsi Tulemajoen yli Pieni-Jukakosken sähkölaitoksen kohdalla ja pääsi sen patoa hyväkseen käyttäen tunkeutumaan 2.K:n aseisiin. Samanaikaisesti onnistui sen vielä, ilmeisesti kumiveneitä käyttäen, ylittää Tulemajoki myöskin sisäänmurtokohdan alajuoksulla.

Tilanne alkoi nyt kehittyä nopeasti puolustajalle epäedullisemmaksi, sillä pataljoona oli jo ehditty osin vaihtaa, ja nämä osat olivat vetäytymässä käskettyyn kokoontumispaikkaansa, osien taistellessa asemissaan vaihtamaan saapuneisiin joukkoihin sekaantuneina joen jo ylittänyt tai sitä parhaillaan ylittävää vihollista vastaan ja osien kamppaillessa asemien yli jo vyöryneiden vihollislaumojen keskellä. Tykistö ja krh:n tulenjohtueet olivat jo vaienneet, ja kaikki yhteydet olivat katkenneet, joten näiden aseiden tulituesta ei ollut toivoakaan.

'Oletko valmis? Se voi alkaa millä hetkellä hyvänsä!' Vielä vakuuttava sana Tulemajoen äyräällä olevalle tulenjohtajalle ennen myrskyn puhkeamista

Tässä vaiheessa heitti majuri Rautasalo heikon reservinsä kapteeni Koiviston johdolla vastaiskuun sisäänmurtautuneen vihollisen kylkeen. Hyökkäys tyrehtyi vihollisen tuleen. Samoin kävi kapteeni Hasasen murtokohdan eteläpuolella kokoon haalimien joukkojen vastaiskun. Näistä hyökkäyksistä oli kuitenkin tuloksena se, että vihollisen nopea eteneminen rintaman suunnassa saatiin hidastumaan, samoin kuin murren laajentuminen Salmin kirkonkylän suuntaan. Tykistön ja krh:n tulitukea ei näihinkään hyökkäyksiin ehditty vielä saada. Tarvittavat tulenjohtajat saapuivat vasta niiden jälkeen.

Tällöin vallitsevaa tilannetta kuvaavana mainittakoon, että Rj.P 4:n komentaja, majuri O. Korhonen oli kello 18 tienoilla käynyt pataljoonan komentopaikalla tilanteeseen tutustumassa ja ilmoitti hänen pataljoonansa olevan jo marssilla vastahyökkäykseen. "Hidasta, hyvä veli, tuota reppämää kaikin mahdollisin keinoin, minä kiirehdin ja isken kaikkine voimin pohjoisesta, tuolta noin. Kyllä me yhdessä tämän revohkan selvitämme." — Näin sanoi komentaja toiselle aseveljelleen ja riensi selvää ja yksinkertaista aiettansa toteuttamaan.

Oli hieman myöhäistä, ja onnettoman sattuman vuoksi majuri Korhonen joutui paluumatkallaan ylläkköön ja pahoin haavoittuneena vihollisen vangiksi.

Kello 22 mennessä oli Rj.P 3:n vastarinta murtunut ja joukot useihin osastoihin hajaantuneina Kirkkojoen maastossa. Siellä niitä ryhdyttiin kiireesti kokoamaan tarkoituksella heittää pataljoona uudestaan Siikaojalle. Sinne pataljoona saapuikin 5.7. noin kello 2 mennessä, ja siellä sen saavutti ev.luutn. Seppälän 5.DE:stä tuoma käsky, jonka mukaan pataljoonan piti hyökätä Koveron—Kainiskankaan suuntaan. Tilanteen muuttumisen johdosta oli tämä käsky kuitenkin peruutettava, mutta sen sijaan sai pataljoona käskyn miehittää osan Siikaojan linjasta, jossa majuri Tiitolan komentama Rj.P 1 oli puolustuksessa.

Aamupäivän 5.7. kuluessa sai pataljoona jälleen uuden käskyn, jolla se määrättiin luovuttamaan asemansa Rj.P 1:lle ja siirtymään Uukuun. Toistui sama näytelmä kuin edellisenäkin päivänä. Noin kello 10.30, vaihdon ollessa parillaan käynnissä, aloitti vihollinen jälleen voimakkaan tykistötulen ja hyökkäysvaunujen tukeman hyökkäyksen. Tästä oli seurauksena, että aseisiin jäävaksi määrätty Rj.P 1, kuin myöskin niistä irroitettava Rj.P 3, heitettiin pois Siikaoja-linjalta, ja molemmat joutuivat viivytystaisteluun, jonka aikana Rj.P 3 saatiin vihdoin irti taistelusta ja lähetettiin Uukuun, jonne tämä kovia kohtaloita läpikäynyt pataljoona lopultakin saapui aamuyöllä 6.7.

Rj.P 3:n tappiot Tulemajoen taisteluissa olivat raskaat, ja niihin rinnastettavissa oli myöskin se järkytys, joka pataljoonaa oli kohdannut.

Yrjö Kohonen

VAPAAEHTOISESTI TYKINRUOAKSI

”Heinäkuinen yö on valoisa. Näemme hyvin, kuinka viholliset lähestyvät piilopaikkaamme polkua pitkin keltaisenruskeissa puvuissaan. Vielä kymmenen metriä. Jännittynyt nytkähdys käy kuin sähköisku läpi joukkomme. Kymmenen sormeä painuu liipasimelle.”

TELAKETJUT hirveästi kolisten ja moottori ulvoen kuin paholainen vyöryi Klim Voroshilov metsän halki. Suuretkin puut kaatuivat sen tieltä kuin tulitikut. Se keinui maaston epätasaisuuksien mukaan kuin laiva aallokossa.

Mannerheim-ristin ritarin Moilasan "suikka" on jo toisella korvallisella ja etenemisemme alkaa (Valokuvat kirjoittajan ottamia kuvatun retken aikana)

Sanoin kuvaamaton kauhu täytti mieleni: tankkihirviö tuli suoraan kohti. Sen tuliaseet sylkivät Kuolemaa joka suunnalle etumaastoon. Tein viimeisen epätoivoksen yrityksen päästäkseni pakoon. Ei — jalkani olivat niin lujasti sotkeutuneet piikkilankaesteisiin, etten päässyt metriäkään mihinkään suuntaan.

Nyt kohosi jättimäinen hyökkäysvaunu edessäni ylöspäin ja putosi päälleni kuin taivaan korkeudesta. Hapuilin vielä viime hetkessä kasapanosta viereltäni . .

Heräsin unesta siihen, että joku ravisteli minua olkapäästä. Vie muutaman silmänräpäyksen, ennen kuin tajuan, että olen 5.K:n teltassa. Joku on heittänyt päälleni manttelin, ja se on alas valuessaan sotkeutunut jalkoihini.

— Nyt lähettäis . . .

Leipälaatikolle asetetun karbidituijun valossa näen edessäni rajaylikersantti Jooseppi Moilasan tutut kasvot. Nousen istualleni ja ojentelen lyhyen levon kan-

Lähestyvän vihollisjoukon liikkeitä seurataan valppaasti

gistamia jäseniäni. Teltassa vallitsee kuumeinen kiire. Miehet tyhjentävät taskujaan ja työntävät sijalle käsikranaatteja. Joku asettelee konepistoolin lippaita vyöhönsä.

Olen nyt ykskaks täysin valveilla. Hälytys, partiomatka.

Hetken kuluttua on meitä kymmenen hampaisiin saakka aseistettua miestä ulkosalla teltan edessä. Viimeiset vielä irroittelevat arvomerkkejään. Sitten lähdetään ääneti kävelemään etulinjaa kohti. On hämärä yö 18/19.7.41 everstiluutnantti Pallarin komentaman JR 25:n Haapajärven lohkollla.

Partiomatkan johtajana on rajaylikersantti Jooseppi Moilanen. Hän tuntee nämä rajan tienoot kuin omat sormensa. Hän on jo tuhkatiheään tehnyt partiomatkoja rohkeine vapaaehtoisineen tutkien yöllä vihollisen linjoja ja tunkeutuen joskus niiden taaksekin tehtävän laadusta riippuen. Joskus hän on palannut kaikki miehet ehjinä, joskus on syntynyt tuhoisa tulikosketus. Miehet luottavat Jooseppiinsa, sillä hän on viakas kulkija kuin kettu ja täysin peloton yrittäjä.

Sodan aikana tuli rajaylikersantti Jooseppi Moilasan nimi varsin tunnetuksi ahkerana ja hyväonnisena partiomiehenä. Hän oli mies, josta tuli ensimmäisenä JR 25:ssä ja ensimmäisenä sen II pataljoonassa Mannerheim-ristin ritari.

Partiossa on mukana kaksi upseeria. Tykistö on lähettänyt nuoren vänrikki F:n mukaan, sillä tällä kertaa on partion tehtävä erikoislaatuinen, kuten myöhemmin tulemme toteamaan. Toinen upseeri on tämän kertomuksen kirjoittaja, joka on vapaaehtoisesti lähtenyt tämän sodan ensimmäiselle partiomatkalleen.

Joukkoon kuului myös seitsemän kokenutta ja hurjapäistä aliupseeria ja sotamiestä, kaikki vapaaehtoisia.

Seuraten salaisesti pilkoin merkittyä polkua saavumme etulinjaan. Siellä joukkueenjohtaja, luutnantti R. opastaa meidät kallion painanteen suojaan syytetyn nuotion ympärille lämmittelemään, sillä yö on heinäkuiseksi yöksi kolea. Vapaaehtoiset pojat sijoittelevat pakkinsa tulelle ja ryhtyvät korvikkeen kiehuttamiseen.

Vanhana tuttuna kääntyy luutnantti R. puoleeni ja virkkaa:

— Ihmettelenpä, että lähdet vapaaehtoisesti — tykinruoaksi.

Vastaukseni sisältää kaiken sen, mitä pitempikään vastaus ei olisi voinut täydentää:

— Ota huomioon, että minä olen vasta kihloissa. Ja toiseksi: minun vakanssini on sellainen, että minun tulee olla miesten mukana niin monessa tehtävässä kuin suinkin mahdollista.

Kellon lähestyessä kolmea Jooseppi Moilanen kiristää vyötään, aukaisee kaulanapin puserostaan ja siirtää "suikkansa" toiselle korvalliselle. Se on merkki — miehet tietävät. Kaikki nousevat ylös ja varustautuvat. Sitten lähdetään. Luutnantti R. jää miettelijään seisomaan taisteluhautaan konekiväärin taakse.

Meillä on vain tunti aikaa ehtiä vihollislinjojen taakse eräeseen maantien risteykseen, johon oma tykistömmä ja korohoromme antavat tulikeskityksen.

Kello 3.06 ylitämme valtakunnan rajan. On aivan hiljaista. Ilmassa on ohutta usvaa ja savunkäryä; vihollinen polttaa Karjalaa.

Olemme nyt ei-kenenkään-maalla. Kuljemme ääneti pientä tiepahasta pitkin. Sitä tietä käyttävät sekä omat että vihollisen partiot. Siksi on oltava varuillaan. Moilanen, vänrikki ja minä vedämme pistoolimme esille. Miehet, jotka muodostavat varsinaisen tulivoiman, pittelevät konepistooleita herkästi kainalossaan. Vihollispartio voi tulla tupsahtaa minä hetkenä tahansa vastaan. Sittenkin on polku parempi kuin koskematon maasto. Täällä on miinavaara pienempi. Taikka mistäpä sen tietää...

Kello 3.18 sivuutamme vihollisen 70—80 m levyisen, piikkilangoin eristetyn valvontalinjan erään vanhan ladon kohdalla. Olemme nyt vihollisen puolella, linnoitusketju on aivan edessämme. Kesäinen hämärä yö on hiljainen. Joskus laulahtaa lintu viattomasti pensaissa. Toisen kerran jyrähtää jossakin tykin tai korohoron ammus. Oksan rasahdus on kuin pakkasen paukhdus talvisen hirsituvan nurkassa.

Jooseppi Moilanen kulkee edelläni keinuvin, vieterin joustavin askelin. Pistooli heilahtelee rennosti kädessä, munakranaatit näkyvät puseron taskuista. Epäilyttävää kuullessaan tai nähdessään hän pysähtyy sala-

Keskitys meni kohdalleen ja mieli hyvänä palaamme nyt omille linjoillemme

mannopeasti ja paikoillaan seisten kurkistelee eri suunnille. Hän on kuin herkkävaistoinen metsäneläin.

Nyt kääntyy nuori ja aikaisemmin näillä tienoilla partioiretkillä mukana ollut pk-mies puoleeni ja kuiskaa:

— Nyt on Vanja p-n lähellä.

Hetken kuluttua pysähdymme kuuntelemaan. Todella — tuskin 100 m kauempaa kuuluu puheen pulinaa. Se tuntuu kantautuvan oikealta. Kierrämme hieinan ja pääsemme uloimman etuvartiopesäkkeen taakse. Tulemme aidalle, jota on vaikea ylittää, koska vihollisen tiedetään vartioivan juuri tätä linjaa tarkasti. Onnistumme ja matkamme jatkuu.

Vajaat puoli kilometriä aidalta edettyämme pysähtyy ensimmäinen mies äkkiä ja kyyristyy. Kuin käden viittauksesta kaikki seuraavat esimerkkiä. Muutamien kymmenien metrien päässä edessämme on joukko vihollisia. Niillä tienoin on vahvasti miinoitettu piikkilankaeste, jota katkoessaan vapaaehtoinen nostomies J. K. kaatui muutamia päiviä sitten.

Olemme Haisevajärven koillispuolella, ja kello on nyt 3.42.

Edessämme olevat viholliset juttelevat kovaäänisesti, nauravat, laulavat, viheltävät. Äänten varmasta, karskista sävystä voimme päätellä, että miehet kuuluvat valiojoukkoihin. Joku nainenkin huutelee kauempaa peltoalan takana olevilta kk-pesäkkeiltä.

Samassa alkaa kuulua kiivasta pk-ammuntaa. Yölliseen rätinään sekoittuu pari käsikranaatin räjähdystä. Etuvaratio on varmaankin kuullut epäilyttäviä ääniä ja ampuu umpimähkään ympärilleen. Tai on huomannut tarkistuslankansa puitten välissä katkenneiksi.

Ammunta hälyttää edessämme olevat joukot. Miehet huutelevat varoitushuutoja tulipesäkkeestä toiseen. Kaksi tarkastuspartiota lähtee pulisten liikkeelle. Molemmat tulevat kohti. Joukkomme levittäytyy asemiin kuin äänetön aave varmistaen myös taaksepäin. Moilainen viittaa vetäytymissuunnan, jos tulee lähtö.

Tunnen, että tämä on eräs elämäni jännittävimpiä hetkiä. Pelko kouraisee sydäntä. Tiedän, että juuri nyt täytyy pitää se kurissa. Jos nyt yksikin meistä äännähtäisi tai hypähtäisi pystyyn ja lähtisi karkuun, olisi koko joukkomme tuhon oma.

On totta, että tuollaisena hetkenä, jolloin kuolema on silmien edessä, häilähtää monenlaisia kuvia mieleen. Jostakin välähtää muistiini muutamia tilanteita Talvisodan partiomatkoilta. Samassa hetkessä kun ne ovat tipotiessään, on muistissa kihlattu, joka pian saisi surunviestin. Tämän ajatuksen syrjäyttää huoli siitä, että kuolema saattaa muodostua tuskalliseksi.

Muutaman sekunnin kuluttua on kaikki tämä höpsettely ohitse. Moilaisen Jooseppi on vieressäni kyyryssä yhtä valppaana kuin ennenkin ja perin juurin rauhallisena. Miehillä ovat konepistoolit valmiina ja pari käsikranaattia vieressään.

Heinäkuinen yö on kokolailla valoisa. Näemme hyvin, kuinka "vanjat" lähestyvät polkua pitkin keltaisenruskeissa vormuissaan. Vielä kymmenen metriä. Pieni jännittynyt nytkähdys käy kuin sähköisku yhtä aikaa läpi joukkomme. Kymmenen sormeä painuu liip-simelle.

Silloin tapahtuu jotakin odottamatonta. Varmaankin vihollisen polku haarautuu, koska joukko jakaantuu kahtia ja kulkee vaaraa aavistamatta ohitsemme vain muutaman sylen päästä. Olemme henkeä pidättäen kiilan sisällä ja näemme, kuinka vihollinen kulkee ohitsemme näkyen nykäyksittäin pensaiden ja puiden lomitse. On suorastaan ihme, etteivät he huomaa meitä. Meidän lymyapaikkamme on melko suojaton ja avoin.

Jonkin ajan kuluttua vihollispartio — noin joukkueen suuruinen — palaa takaisin äänekkäästi pulisten. He ovat käyneet etulinjapesäkkeissä ja rauhoittuneet. Piikkilankaesteiden edessä ja takaa alkaa jälleen sama äänekas touhuilu: huutelua, naurua, laulua, vihellystä. Kello on nyt 3.55.

Odotamme kello 4:n koittamista. Sitä varten olemme täällä.

Tasan kello 4 tapahtuu "se". Silloin aivan kuin koko ympäristö rävähtää sodan helvetiksi. Kaikki omat patterimme ampuvat ylläkkökeskityksen vajaan kolmensadan metrin päässä olevaan tienristeykseen, ja korohoromme säestävät. Muutaman minuutin ajan ulisee ilma ympärillämme, ja maa tuntuu keinuvan ja repeilevän. Ukkosmyrskyä voimakkaampi jyrinä vyöryy litsemme.

Varmaan vihollisen pulina loppui.

Todettuumme oman tykistömme keskityksen paikallisesti onnistuneen — se on ollut tehtävämme — lähdemme palaamaan. Sen saamme tehdä seisten ja risuja

karttelematta, sillä nyt on vihollisen vuoro olla matalana.

Hetken kuluttua vihollinen selviytyy ampumaan muutamia korohorokeskityksiä. Ne se ampuu suoja-alueelle peläten varmaankin suomalaisten hyökkäystä.

Olemme juuri tällä suoja-alueella. Kenenkään mieleen ei kuitenkaan juolahda enää heittäytyä maahan. Pahin on ohitse. Tonnien tuntuiset taakat ovat pudonneet hartioilta. Keskustelu viriää. Vapautunut naurukin helähtelee kilvan aamuvirkkujen lintujen laulun kera. Jotkut sytyttävät jo ei-kenenkään-maalla savukkeen, toiset kaivavat taskuistaan näkkileipää.

Partio ylittää valtakunnan rajan kello 5 ja kello 5.50 olemme jo omilla teltoillamme.

Tällainen oli eräs partiomatka, yksi tuhansista, joita poikamme tekivät.

Heikki Tuokko

Partiomatka kotikylääni Metsäpirttiin

Talvisodan ensimmäisinä päivinä joutui kirjoittaja aseveljiensä kanssa partiomatkalle, joka suuntautui vihollisen sodan ensi hetkinä valtaaman Metsäpirtin maille. Alkuaan vuorokauden kestäväksi arvioitu retki venyi viiden päivän mittaiseksi, ja kirjoittaja joutui palaamaan yksikköönsä soutaen jäätymässä olevan Laatokan ulapan kautta.

OLI JOULUKUUN 2. PÄIVÄ 1939. Talvisodan puhjettua oli 9.RajaK. menestyksellisesti suoriutunut viivytystehtävistään Taipaleenjoen pohjoispuolelle ja siirretty siellä — uutta ilmaa haukkoakseen — Vilakalan kansakoululle. Vielä saman päivän illalla alkoivat kuitenkin jo etsiä partiomiehiä rajavartiokersanttien Ahtiaisen, Kososen ja Hämäläisen partioihin. Partioiden oli määrä lähteä saman päivän ehtoolla Metsäpirttiin tiedustelemaan, mitä vihollinen siellä hommailee.

Koulun pihalle saapui km-auto, johon kumpikin partio sijoitettiin. Niin ajettiin ensin Terenttilän kansakoululle ja sieltä edelleen Kempinmäen koskelle Taipaleenjoen ylikuljetuspaikkaan Neosaareen, missä reservänrikit Vuolle-Apiala ja Hatakka joukkueineen puolustivat viimeistä Taipaleenjoen eteläpuolella olevaa etuvartioasemaa.

Oltuamme noin tunnin Neosaareissa meidät opastettiin etuvartioiden ohi ja jatkoimme matkaa Resoinmäen alustietä Saaroisiin päin. Meillä oli lumipu-

Jouduin kersantti Ahtiaisen partioon. Meitä kuului siihen 10 miestä ja samaa matkaa meidän kanssamme kulki myöskin kersantti Kososen partio, johon kuului samoin 10 miestä. Meidän oli määrä mennä Viisjoelle, ja Kososen partion Saaroisten satama-alueelle asti. Varustimme kaikki valmiiksi matkaa varten huomioonottaen sen, että partiomatkamme ei ollut määrä kestää kuin yhden vuorokauden. Sen tähden otimmekin vain päivän muonan mukaamme. Pastori Vauramo puhui meille lähettäessä.

vut päällä, mutta metsässä riisuimme ne pois, koska metsä oli mustana.

Mitään mainittavaa tapahtumatta pääsimme aina Umpilampi-linjalle saakka. Sen edessä olevan esteen takaa kuului rapinaa, jonka vuoksi pysähdyimme. Äkkiä alkoi kuulua lisäksi juoksevan miehen askeleita Koselaan päin. Siinä oli ilmeisesti parivartio, josta toinen mies oli pelästynyt, kun lähti juoksemaan. Toinen mies kuului huutavan kaverinsa perään ”stoi-stoi”, mutta kun toinen ei hellittänyt juoksuaan, lähti huu-

tanutkin mies — askelista päättäen — karkuun. Emme kehdanneet ampua niitä, koska meidän tehtävämme oli tärkeämpi kuin parin vihollisen tuhoaminen. Täältä partion johtajat, kersantit Ahtiainen ja Kosonen lähtivät miehen kummastakin partiosta Neosaaren tukikohtaan ilmoittamaan, että suurempia vihollisjoukkoja ei ole vielä Umpilampi-linjan ja Taipaleen joen välillä.

Partio, johon kuuluivat kersantti Ahtiainen ja sotamies Kiiskilä, oli kulkenut vähän matkaa Taipaleenjoelle päin, kun vihollisen partio yhtäkkiä yllätti heidät ja avasi tulen. Miehemme pääsivät pakoon ja saapuivat onnellisesti Neosaareen. Jatkoimme — partiot yhdessä — matkaa ns. Korkia-nimistä harjua myöten Ressoin niittyölle, jossa erosimme kumpikin omalle suunnallemme.

Meidän partiomme eteni niittyjä pitkin Viisjoelle. Ennen kuin erosimme, sovimme vielä, että paluumat-

Partio valmistautuu matkaan

kalla yhdymme samassa paikassa, missä nyt erottiin ja jatketaan sitten yhdessä matkaa takaisin Taipaleeseen.

Saavuimme Viisjoen kylän laitaan päivän valjetessa ja seurailimme vihollisen toimia itse kylässä. Kaikkiin taloihin oli vihollisia majoitettu, ja maantietä myöten kulki loppumaton jono autoja ja hevosia vankkureineen sekä hyökkäysvaunuja. Seurailimme vihollisen toimia kello 12 asti, jolloin partionjohtaja arveli, että meidän tehtävämme on selvä ja voimme lähteä paluumatkalle.

Emme seuranneet entisiä jälkiämme, jottemme joutuisi yllätetyiksi, vaan menimme Lämsänniittyjen kautta Ilosen metsään, jossa ruokailimme. Siitä lähdetyämme totesimme, että kersantti Kososen partio oli jo mennyt edellämme. Seurasimme heidän jälkiään. Metsään tultuamme kiipesin vielä isoon kuuseen katsomaan, mitä Metsäpirtin kirkolla touhutaan. Rautioista vielä nouseva savu täytti tienoot ja vaikeutti näkyvyyttä. Sen verran kuitenkin sain selville, että meidän kyläryhmässämme oleva Tuokon Simon talo

oli palamatta, samoin kuin kotini navettarakennus. Useita vihollispattereita ampui parhaillaan Taipaleenjoen yli meidän puolustusasemiimme, jossa nousi ilmoille lukematon määrä ammusten räjähdysten nostattamia hiekkapilviä.

Seurasimme sitten toisen partion jälkiä aina Laatokan rantaan saakka. Pojat olivat heitelleet lentolehtisiä kulkutiensä varrelle. Ne olivat meille kuin tienviittoja. Tulimme lähelle Umpilampi-linjaa, missä totesimme, että lumi oli kaikkialla tannerrettu jälkiä täyteen, ja että vihollisen vilittitossun jälkiä johti runsaasti Taipaleenjoelle päin.

Olimme kulkeneet Ikolkantietä pitkin. Kalatupien lähelle kun ehdimme, näimme eräässä tien mutkassa vihollisia kulkevan hiljalleen edellämme jonossa ja vetävän kahta suksilla olevaa konekivääriä perässään. Hyvin tiheä vihollisketju oli lisäksi Koselasta Kalatuville tulevalla tiellä. Pyörähdimme äkkiä tien viereen aseisiin odottamaan, mitä tuleman pitää. Vähän aikaa ei kuulunut mitään, luulivat kai meitä omikseen.

Kersantti Ahtiainen totesi, että meidän on turha pyrkiä tästä väkisten läpi, joten on parasta vetäytyä jonkin matkaa takaisin päin ja sitten siellä rauhassa harkita ja suunnitella, minkä kautta pyritään omien joukkojemme luokse.

Vetäydyimme hiljalleen takaisin Resoille. Päätökseksi tuli, että tehdään lautta hirsistä ja sillä menee mies tai kaksi Laatokkaa pitkin Järisevän patterille, tuo sieltä veneen, jolla menemme sitten kaikki yhdessä veden yli. Koko metsästä ei löytynyt muuta kuin kaksi pystykuivaa tukkia. Parista saraimesta otimme ovet ja toisesta löytämämme kesäreun sekä Martti Tuokon kalatuvasta vielä verkkoja ja nuoria, joilla sidoimme sitten lautan kokoon. Airoiksi otettiin pari laudankappaletta. — Sellaisilla välineillä oli sitten määrä katkaista kuuden kilometrin taival myrskyisellä Laatokalla!

Matkalle lähtivät partionjohtaja, kers. Ahtiainen, so-

Kerran vielä torjui vanha Linnanmäki Taipaleella idästä päälle tunkevat

tamies Martti H. ja tämän kirjoittaja. Toiset miehet vetäytyivät Tuokon Simon latoon odottamaan meidän paluutamme. Niin lähdimme siis vellovan Laatokan laineille.

Yritimme ensin sauvomalla työntää lautan irti rannasta siinä kuitenkaan onnistumatta. Vedessä seisten saimme sen lopulta irti, mutta eihän se pikkuinen lautta kannattanut meitä kolmea raavasta miestä, vaan painui veden sisään. Kun oli lisäksi vielä sen verran pakkastakin, että märät vaatteemme jäätyivät, ei auttanut muu kuin luopua yrityksestä. Läksimme toisten luokse latoon uusia suunnitelmia miettimään.

Siellä olivat kaverit jo nukahtaneet. Herätimme heidät ja aloitimme yhteisen neuvonpidon. Päätökseksi tuli, että yritetään entisiä jälkiä myöten mennä läpi vihollisen etulinjan, mutta kun kello oli vasta noin 17, katsoimme parhaaksi ottaa ensin pienet nokkauset.

Noin kello 22:n maissa olimme jälleen valmiina lähtemään. Kun olin vuosiltani vanhin joukosta ja vaatteeni olivat vielä likomärkinä, sanoin, että minun on turha lähteä teidän kanssanne, sillä olen teille vain matkalla vastuksena. Lisäksi olivat saappaani vettä täynnä, mutta emme saaneet niitä pois jaloistani. Ehdotukseeni ei kersantti A suostunut, vaan sanoi, että kaikki menemme samassa joukossa. Sovittiin, että kun päästään Laatokan rantaan, niin minä, yllätysten välttämiseksi, kun olin ilman lumipukua, jonka olin kadottanut, kuljen muusta porukasta 100 metriä taampana.

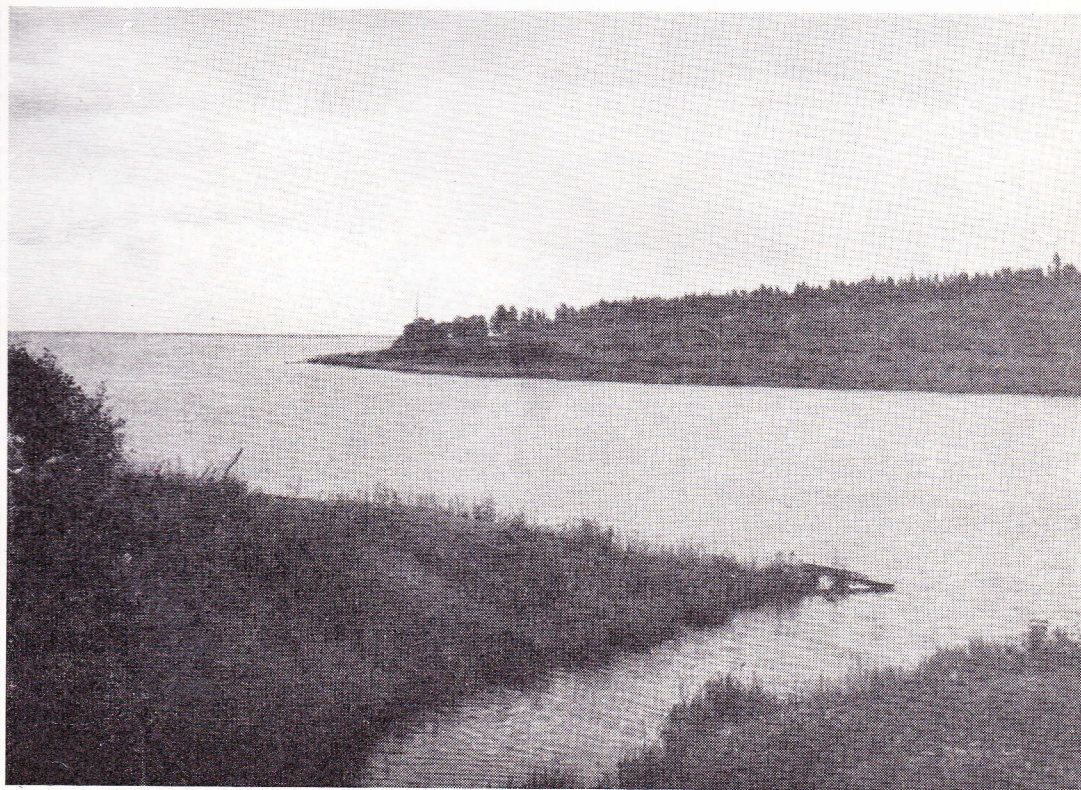
Etenimme rantaa pitkin Taipaleeseen päin. Totesimme, että viholliset olivat Kalatupien luona sytyttäneet metsään leirinuotioita, ja kun olimme jo sivuuttaneet Umpilampi-linjan alkoi minulla yhtäkkiä suoni vetää toista jalkaani enkä päässyt minnekään. Toiset menivät menojaan tästä mitään tietämättä ja luulivat minun kulkevan edelleenkin heidän perässään. He pääsivät onnellisesti vihollisen vartioketjun läpi Tai-

paleenjoen suuhun, jossa vihollinen oli kuin tilauksesta jättänyt veneen sille kohdalle rantaa, mihin miehet tulivat. Odotettuaan siinä minua jonkun aikaa ja kun ei tulijaa kuulunut eikä näkynyt, soutivat he ylösen arvellen, että vihollinen on minut yllättänyt ja olen nyt sillä tiellä.

Jäätyäni toisista jälkeen hieroin tuokion ajan jalkaani ja jatkoin sitten matkaani jonkun aikaa, mutta edelläni menneitä kavereita ei kuulunut eikä näkynyt enää missään. Ratkaisin kohtaloni niin, että en yksin lähde kulkemaan tuon vihollisen leirialueen läpi uudelleen, vaan menen Ikolkan saareen ja odotan siellä seuraavaa päivää toivossa, että ehkä se tuo jonkinlaisen ratkaisun tullessaan. Saarella löysin sopivan kiven kolon, johon taitoin havuja alasiksi ja ryhdyin odottamaan aamun valkenemistä. Yö oli hyvin kylmä eikä siinä, vaikka olinkin kovasti väsyksissä, tullut nukkumisesta mitään. Tulipalon loimu näkyi Hatakkalan mäen suunnalta. Kersantti H:n partio oli — kuten myöhemmin kuulin — sytyttänyt Haapasaaren kylän tuleen. Samoin näkyivät tännekin tykkien suuliekit vihollisen pommittaessa Taipaleetta. Aamun valjetessa huomasin, että saarella onkin kaksi venettä maalle vedettyinä. Ihan pääsi helpotuksen huokaus, nyt ei ole mitään heikkoa. Kunhan tämän päivän onnistun tässä piileskelemään, niin iltasella vedän veneen vesille ja soudan Järisevään. Sen päivän, 4.12. kyyhötin samassa paikassa. Joka tunti kulkivat vihollisen ratsupartiot ihan läheltäni ohi, mutta lienevätkö pelänneet, kun siinä rantatöyräällä oli taulu, jossa sanottiin ”Miinoitettu alue”.

Päivä tuntui hyvin pitkältä, ja tuuli yhä vain yltyi, merenkäynnin ollessa niin kovan, että ei ollut lähtemistä ulapalle. Kun odottamani iltahämärä vihdoin tuli, niin tuumasin, että lähdän tästä vähäksi aikaa sinne Simon latoon nukkumaan ja odottamaan siellä tuulen suojassa sen tyyntymistä. Matkalla tapasin kaksi

Linnanmäkeä vastassa oleva Taipaleenjoen äyräs

polkupyörää, jotka särin. Satoi hieman lunta, ja ilma tuntui jonkunverran lämmenneen. Kaivauduin kuivien heinien sisään ja nukahdin heti. Tätä herkkua en ollutkaan saanut nauttia sen jälkeen kun sota alkoi, sillä olin saanut — kuten toisetkin — heilua tehtävissäni yötä päivää.

Heräsin aamulla kello 5 aikaan. Päivä oli siis jo 5. 12. Rantakylästä päin kuului kova räjähdys ja heti sen jälkeen konepistoolin räsähdyksiä sekä kiivasta kiivääritulta. Luulin, että nyt siellä on varmasti suomalainen partio taistelussa vihollisen etuvartioiden kanssa. Ammunta päättyi lyhyeen, ja läksin kulkemaan rantaa pitkin entiseen kolooni Ikolkan saarella.

Sen päivän sain vielä piileskellä entisessä suojapaikassani. Vihollisia oli tullut ilmeisesti lisää, sillä koko ranta Taipaleesta Umpilampi-linjalle saakka oli nyt yhtenäisenä leirialueena. Touhuista päätellen valmisteli se hyökkäystä Taipaleenjoen yli. Partiot kulkivat samoin kuin edellisenäkin päivänä, mutta ne eivät vaan tulleet saareen saakka. Tuuli oli päivän mittaan tyyntynyt, ja illalla lähdin työntämään venettä vesille. Se oli iso ja vielä lisäksi puolillaan jäätynyttä vettä. Ihan väsyksiin saakka uurastettuani sain sen lopulta keinoiteltua n. 50 m:n päässä olevaan vesirajaan ja edelleen uimasilleen. Arvelematta nousin veneeseen, vaikka se näkyi kovasti vuotavan. Soudin ihan ulomaiseen saaren kärkeen ja otin tuulesta suunnan suoraan Järisevää kohti. Soudin sen kuin jaksoin, aina välillä lappasin vettä pois veneestä.

Tuulen suunta oli tähän saakka ollut oikealla, mutta yhtäkkiä alkoi tuullakin vasemmalta, joten käänsin veneen jälleen oikeaan suuntaan. Tällä lailla yhtämitta tuulen mukaan edestakaisin käännellen soudin sitten koko yön lappaen aina välillä vettä pois veneestä. Näin jatkuin, kunnes lopulta väsyneenä istahdin veneen

nokkaan ja tuumasin, että tulkoon mitä tahansa, mutta en määtä enää vettä pois, vaan istun ja odotan, milloin vene täyttyy. Mutta elämänhalu voitti sittenkin ja päättelin, että kun kerran rannalla pääsin elävänä pois vihollisen kynsistä, niin ehkä pelastun vielä mereltäkin, kunhan päivä jälleen koittaa. Näläntunne oli hävinnyt kokonaan. Yöstä vaan ei näyttänyt tulevan loppua koskaan, ja kun vihdoinkin päivä rupesi sarastamaan, näin yhdellä suunnalla kaukana maata. Totesin sen Ylläppään niemeksi, jonka arvelin olevan noin 5—6 km päässä.

Oli 6.12. n. kello 11, kun veneeni törmäsi vasten rantakiviä. Metsästä ilmestyi kaksi suomalaista sotamiestä, jotka alkoivat kysellä, mikä mies minä olen ja mistä tulen. Selitin lyhyesti heille kohtaloni, ja he viivät minut komppaniansa toimistoon. Siellä sain ruokaa ja kahvia. Täältä ohjattiin minut edelleen pataljoonan esikuntaan, missä pyysin, että saisoin soittaa 9.RajaK:n päällikölle ja ilmoittaa paluustani. Siellä oli kuitenkin hyvin kiivas pataljoonan komentaja, joka sanoi, ettei ole mitään soittamista minnekään, odottaa vain. Vähän ajan perästä lähti auto ja sain siinä kyydin rykmentin esikuntaan, joka oli Ylöjärvellä. Siellä tein eversti Kempille selvää matkastani ja sain samassa autossa vielä kyydin omaan rykmenttiin, JR 28:aan. Sinne saavuttuani ilmoitti mukana seurannut reservivänrikki asiani päivystävälle upseerille, sukkelalle kadetti Rusamalle, joka saattoi minut rykmentin komentajan, eversti Sihvosen luokse. Hän oli hyvin iloinen ja sanoi, että sieltähän ne miehet tulevat vähän kerrallaan. Selostin hänelle matkani ja tekemäni havainnot. Hän käski kadetti R:n antaa minulle ruokaa ja kahvia sekä ohjaamaan minut sitten kirjurien telttaan nukkumaan.

7.12 aamulla pääsin vihdoin omaan komppaniaani. Komppaniamme oli kärsinyt raskaita tappioita poisoloni aikana kuuluisassa Koukunniemen vastahyökkäyksessä. Suurin harvennus oli tullut Metsäpirtin kirkonkyläläisten osaksi, sillä heistä oli jäänyt kentälle 6 miestä, joita ei saatu tuotua sieltä pois. —

Askeleita kuului —, jännitimme, kuului huuto: "Stoi, stoi!", ja jälleen juoksuaskeleita. Vihollisen parivartio säntäsi pakoon

Kosti Kauppinen

HEIMOSOTURI - LUUTNANTIN MATKAN PÄÄ

Kertomus Vienan erämaiden vaikeissa olosuhteissa 40 vuotta sitten käydyssä heimotaistelussa kaatuneen soturin kohtalosta.

VAPAUSSODAN aikana meni Suomesta vapaaehtoinen retkikunta Vienan-Karjalaan, jossa se otti keskuspaikakseen Uhtuan kirkonkylän. Tämä Vienan-Karjalan retkikunta tunnettiin Malmin retkikunnan nimellä. Kesällä tuli retkikunnan johtajaksi jääkärikapteeni Toivo Kuisma, ja se sai sitten nimensä uuden johtajansa mukaan. Viimeksi mainittuun retkikuntaan osallistui myöskin useita jääkäreitä, ja kaksi silloista jääkäriluutnanttia tapasi täällä kohtalonsa, nimittäin Jussi Väisänen (Pikku-Jussi) ja Jussi Sairio.

Jussi Väisänen kaatui Kostamuksen taistelussa ja hänen viimeinen lepopaikkansa lienee jossakin Kostamuksen kylän kansakoulun lähetyksillä. Jussi Sairion lepopaikka taas on Vuokkiniemeltä jonkun matkaa Suomen rajalle päin olevan Aijonlahden pohjassa. Seuraavasta selviää, miten ja minkälaisissa olosuhteissa tällainen paikka tuli hänen lepopaikakseen.

Elokuun lopulla 1918 alkoivat Vienan Kemissä olevat englantilaisten aseistamat ja englantilaisiin sotilaspuhuihin puettut vienan-karjalaiset liikehtiä Uhtuan suuntaan tarkoituksenaan karkoittaa suomalaiset vapaaehtoiset Karjalan alueelta. Syyskuussa sattui useita yllätyksellisiä kahakoita näiden joukkojen ja suomalaisten kesken, ja toiset niistä päättyivät suomalaisille hyvinkin verisesti. Syyskuun lopulla kapteeni Kuisma vetäytyi vähitellen pois koko Vienan-Karjalasta ja oli syyskuun viimeisenä päivänä jo vähäiseksi käyneen retkikuntansa kanssa saapunut Vuokkiniemeen, josta oli määrä seuraavana aamuna jatkaa matkaa edelleen Suomeen. Vihollinen oli kuitenkin yön aikana katkaissut paluutien ja avasi aamun valjetessa yllättäen ankaran kivääri- ja konekiväärin retkikuntaa vastaan.

Syntyi lyhyt, mutta verinen taistelu elämästä ja kuolemasta. Suomalaiset vetivät kuitenkin pitemmän korren tässä taistelussa, vaikka tappiot olivatkin tuntuvia. Vaikeasti haavoittuneiden joukossa oli myöskin luutnantti Jussi Sairio, joka oli haavoittunut kaulaan niin, että oli menettänyt kokonaan liikuntakykynsä. Tilanteensa hyvin tietäen ja ymmärtäen, että meiltä oli paluutie poikki, kutsui Jussi minut luokseen erääseen hiekkakuoppaan taistelun vielä riehussa ympärillämme. Täällä hän vaati minulta lupausta, että minä en

Vienan-Karjalan retkikunnan venereitti vuonna 1918

jättäisi häntä elävänä vihollisen käsiin nyt, kun hän ei itse pysty enää puolustautumaan. Hän suorastaan vaati minua, että minä ampuisin hänet. Kieltäydyin aluksi tällaisen lupauksen antamisesta, mutta kun hän vetosi vanhaan ystävytytemme jääkäripataljoonan ajalta, niin lupasin täyttää hänen pyyntönsä siinä tapauksessa, että tästä ei enää selvittäisi väljemmille vesille. Saimme lopuksi kuitenkin tien auki, ja näin ollen minäkin vapauduin ehken pahimmasta lupauksestani, minkä koskaan olen joutunut vanhan ystävytyden nimessä antamaan.

Pääsimme jatkamaan matkaamme Vuokkiniemestä kohta puolen päivän jälkeen. Nostimme Jussin paareineen veneeseen ja parin tunnin soudun jälkeen saavuimme jo edellä mainitsemaani Aijonlahteen. Siellä Jussi nostettiin erääseen metsäkämpään, jossa hän kuitenkin hetken kuluttua kuoli.

Kun meillä ei ollut edes lapiota mukana, jolla olisimme voineet kaivaa Jussille viimeisen lepopaikan, otimme sen veneen, jossa Jussi oli soudettu Vuokkiniemestä, ja teimme sen pohjaan joitakin ammottavia reikiä, lastasimme siihen painoksi kiviä ja sidoimme kämpästä löytämällemme rautalangalla Jussin paareineen tähän kuusen oksilla koristamaamme veneeseen kiinni. Eräs retkikuntalainen oli pitänyt hautausmaailuusia jo aikaisemmin kaatuneille tovereille. Hänellä oli repussa kanneton vanha virsikirja, jossa oli kaavat hautausmaailuustamisesta ym. kirkollisista menoista. Hän astui nyt tämän veneen ääreen toimittamaan Jussille viimeistä palvelusta. Hänellä oli rannalta kerättyä hiekkaa vanhassa tuohiroppeessa, josta sitä siroteltiin Jussin rinnalle lukien samalla kirjastaan hautausmaailukuja. Minulle on jäänyt mieleen jotakin sellaista kuin: "Jos elämme, niin emme me itsellemme elä. Tai jos me kuolemme, niin emme itsellemme kuole. Elimme tai kuolimme, niin Herran omat olemme". Kapteeni Kuisma oli noussut eräälle rantakivelle, josta hän piti puheen pois menevän muistoksi. Vene liukui rannasta kauemmaksi ulapalle, jossa se hitaasti kääntyi ja upposi perä edellä syvyyteen.

Kyyneleet, jotka tulivat silmiini, estivät minua näkemästä veneen lopullista uppoamista. Kun jälleen aloin nähdä, liikehti lahdella vielä vähitellen tyyntyviä renkaita veden pinnalla, jonka alle yksi hyvästä ja koetelluista ystävästäni jäi viimeiseen lepoonsa.

Ilmari Pimiä

PELASTUKSEN IHME

”Ei aina väellä eikä näkyvillä aseilla.”

Etulinjan tähestäjä

ELETTIIN JATKOSODAN aikaisia päiviä Voznesenjan lähettyvillä Syvärin niskalla. Osakseni oli langennut kuulovartiassa olo omien ja vihollislinjojen välissä. Vierelläni seisoj nuori vapaaehtoinen, sotamies Puuri, Valkjärveltä; todellinen sotilas sanan täydessä merkityksessä, aseveli, josta me kaikki pidimme, mies, joka ei koskaan purnannut ja joka meni sodan viime päivinä kuolemaankin tyytyväisenä, mitään valittamatta.

Niin siinä me seisoimme, hiljaa iltohämärässä, tähytellen ja kuunnellen olevaa, mutta meiltä salassa piileskelevää vaaraa.

Yht'äkkiä katsellessamme naapurin linjoihin päin huomasimme, kuin iltausvan kera maasta nousseina, vihollisen sotilaita edessämme ei-kenenkään maalla.

— Mitä nyt tehdä, kuuluuko sotilaan valaan ja tehtävään vain katsella vihollista? — kysyin Puurilta. Viattomalla lapsen äänellään hän kuiskasi:

— Ei.

— No, mitä meidän on sitten tehtävä? — kysyin edelleen häneltä.

— Meidän on tehtävä se, mikä meille ja meidän velvollisuuteemme kuuluu — hän vastasi. Ja sen hän sitten myöskin teki.

Mutta tässä ei ole vielä kaikki. Liekö tämän Puurin vai jonkun toisen sotilaan laukaus aiheuttanut sen, että asemissa olevat omat miehemme luulivat vihollisen hyökkävän ja avasivat tulen, jonka alle me jouduimme.

Me jouduimme hätään — todelliseen hätään, kun olimme kahden tulen välissä. Aloin maassa litteänä pysyen hivuttautua omiemme puolelle. Se oli vaikeata ja hidasta, ja epätoivo ahdisti mieltä. Tapahui se mitä toivoimme, mutta johon emme uskoneet. Me pääsimme haavoittumattomina omiemme luokse.

Muistan vieläkin niin elävästi, kun ryömiessämme kysyin tuolta viattomalta nuorelta sotilaalta:

— Onko Sinulla uskoa, että me tästä selviydymme? ja hänen rauhallisen vastauksensa: "On, ja jos meidän matkamme ei vielä ole määrätty tähän päättyväksi, tulemme silloin käyttäneeksi sellaista suojaavaa uraa, johon eivät mitkään luodit tule tietään löytämään.

Tulkoon tässä vielä mainituksi asia, jonka todistajaksi edellä kerrotun tapauksenkin yhteydessä jouduin. Väistämättömältä näyttävän tuhon edessä ovat tuhannet aseveljemme joutuneet turvautumaan viimeiseen aseeseensa — rukoukseen — ja, milloin ihmeellinen pelastus on tapahtunut, siitä Suurta Pelastajaansa kiittäneet. Niin teki tämä Puurikin: ja voi miten luonnollisesti, kuin konsanaan lapsi, isäänsä turvaten, tämä nuorukainen sen tuona heikkona hetkenään teki. Siinä hän jo pimentyneen illan varjostaman suuren puun juurelle polvistuneena Suurta Pelastajaansa kiitti.

Niin me pelastuimme. Hän pelastui vielä myöhemmin kokonaan pois täältä melskeisestä taisteluvasta murheen laaksosta.

Olkoon tämä pienoinen, ehkä mieliäkin hermistävä tapaus omalla pyyteettömällä tavallaan

Älä jätä hetkeksikään etumaastoa katseeltasi rauhaan

muistuttamassa meitä vieläkin siitä tosiasiasta, että kävimme sotaamme myöskin sisäisin asein, hiljaisen rukousten voimalla. "Ei aina väellä, eikä näkyvillä aseilla."

KYÖSTI KALLION SANA

Historia on antanut todistuksia siitä, että sotilaallinen mahtavuus ei paljon merkitse, ellei kansakunta ole sisäisesti ehyt, luja ja määrätietoisesti puolustustahtoinen. Olisimme sokeita, elleivät aikakauden järkyttävät tapahtumat herättäisi meitä näkemään, että kansakunnan itsenäisyydelle sen sisäinen eheys ja lujuus, sen uhrivalmius ja horjumaton puolustustahto sekä yhteistunto ovat tärkeimmät kaikista varusteista.

ASIAMIESPALKKIOT

Useat lehtemme asiamiehet ovat lausuneet toivomuksen, että heidän tilaustenhankintapalkkionsa v:n 1957 hankinnastaan annettaisiin joko Sotainvalidiiden Veljesliitolle tai jollekin nimetylle sotainvalidille.

Näistä palkkioista kertynyt huomattava summa on nyt varsinaisen tilauskauden päätyttyä jätetty yhtenä eränä Sotainvalidiiden Veljesliiton käytettäväksi. Asiamiehemme ovat näin tahtoneet tukea sitä suuriarvoista työtä, jota Veljesliitto tekee sodissamme vammautuneiden hyväksi.

Tästäkin aseesta saatiin hyökkäysvaunuille kauhu, kun putkeen työnnettiin onteloammus

TAUNO KIVIMÄKI

LÄHITORJUNTA LAINATYKILLÄ

”Yksi Talvisodan ihmeistä lienee, että ensimmäisellä laukauksella saimme täysosuman, ja hyökkäysvaunun tulitus loppui. Luukku aukeni, ja vaunusta hyppäsi alas kaksi miestä häipyen vaunun alle.”

OLIN RADIOALIKERSANTTI salolaisessa haupitsipatterissa. Patteri oli vetäytynyt väliasemaan 16.2. 1940 ja oli nyt Kämärän asemalta Kämärän kylään johtavan tien vieressä, aukean reunassa.

Odotimme aamiaista huoltoportaasta, joka oli kauempana takana. Lähdin teltasta tielle noutamaan suksiani, jotka edellisenä iltana olin sinne jättänyt. Tullessani tielle oli siellä vieraita meikäläisiä joukkoja pakenemassa tien toiselle puolelle.

Hätäisesti etsiessäni syytä pakoon huomasin tiellä Kämärän aseman suunnassa suuren hyökkäysvaunun, joka tulitti tykillään tien suuntaan. Joku haavoittunutkin makasi tien reunassa. Juoksin nopeasti patterialueelle noutamaan kasapanoksia ja matkalla jo hurjasti huusin niitä tuomaan. Niitä tuotiinkin, mutta ne olivat ilman syyttimiä, jotka myöhemmin löytyivät ao. alikersantin taskuista.

Kiiirehdin takaisin tielle, jossa äsken olin nähnyt kuorma-auton ja sen lavalla kaksi pst-tykkiä. Miehet olivat kaikesti paenneet metsään, olivat kuulema täydennysmiehiä matkalla Parolasta rintamalle.

Nyt huomasin, että hyökkäysvaunu oli noin 40 m:n päässä kuorma-autosta. Se tulitti lakkaamatta. Oman patterini pst.lähtörjuntamiehiä oli juossut perässäni

Tällaisilla "pyssyillä" — ja niitäkin oli harvoja — piti Talvisodassamme hyökkäysvaunuja vastaan taistella

patterialueelta tielle katsomaan vihollisvaunun ilmestymistä. Huusin hurjasti: "Pojat, tykkiin kiinni, tai ammun!" Jälkeenpäin ajatellen tuntui käsky koomilliselta.

Samassa heitin kiväärini sivuun ja itse ensimmäiseksi olin tykkiä kiskomassa. Mukaani tulivat ainakin tykkimiehet Malminen, Hellgren, Virtanen ja joku muukin. Hyökkäysvaunu paahtoi jatkuvasti piiskalaaan. Onnistuimme saamaan kuitenkin tykin tien sivulle ojaan. Kranaatinkin saimme jotenkin putkeen. Annoin tulikomentoja, sitten huusin: "Tulta!"

Joku edellä mainituista miehistä oli ampujan palilla ja antoikin paukkua.

Yksi Talvisodan ihmeistä lienee, että ensimmäisellä laukauksella saimme täysosuman, ja hyökkäysvaunun tulitus loppui.

Luukku aukeni ja vaunusta hyppäsi ulos kaksi miestä häipyen vaunun alle. Hain nopeasti kiväärini ja ryntäsin kohti vaunua ampuen kainalostani heittolaukauksen. Miehet pakenivat vaunun suojassa metsään ja tulittivat sieltä konepistoolilla.

Juostessani miesten perään näin samalla hyökkäysvaunun taakse. Siellä sitä olikin tavaraa. Tietä pitkin oli vyörymässä kokonainen panssarikolonna. Niistä oli kaksi vaunua jo melko lähellä juuri tuhottua. Viimeiset näkyivät sen sijaan olevan vetäytymässä pois päin, koska eteenpäin ei päässyt.

Olin hetkessä taas pienen tykkimme luona ja huusin miehille, että ampuisivat kolmatta vaunua. Tarkoitin taaimmaista, jotta keskellä oleva olisi saatu loukkuun. Tykkimme yritti parastaan, laukauksia saimme lähemmään, mutta tottumattomia kun olimme oudon kapikeen käsittelyssä, emme saaneet osumaa.

Tällä välin olivat tykkien alkuperäiset omistajat tulleet ja tuoneet tien toiselle puolelle toisen tykkinsä asemaan ja ryhtyneet myös tulittamaan. Mutta siinä sekaannuksessa he eivät huudoistani huolimatta huomanneet tai nähneet ampua taaimmaista, jota me tuli-

timme. Lisäksi he eivät varmastikaan olleet oikein selvillä tilanteesta, koska he ensi työkseen täryttivät täysosuman ensimmäisenä olevaan vaunuun, joka oli heidän huomaamatta jo tuhottu. Nyt se syttyi palaamaan. "Ja huikea hurraa soi".

Molemmat vaunut pääsivät tuhotun vaunun suojassa pakenemaan. Sain tykkimies Hellgrenin mukaani, ja lähdimme seuraamaan niitä. Edettyämme 50—70 m aukean reunaan näimme aukealla, joka oli n. kilometrin pituinen, valtavan jonon panssareita. Luukut olivat auki, ja sotilaita nojasi luukkujen aukoissa puoli ruumista ulkona kuin missäkin paraatijossa. Erästä maa-kuopasta täryttimme kivääreillä yhteislaukauksen. Sen jälkeen olikin meidän pakko olla isänmaan kanssa mitä läheisimmässä kosketuksessa, sillä "paraatisotilaat" vetelivät heti tykeillä takaisin melkein kymppin arvoisia laukauksia.

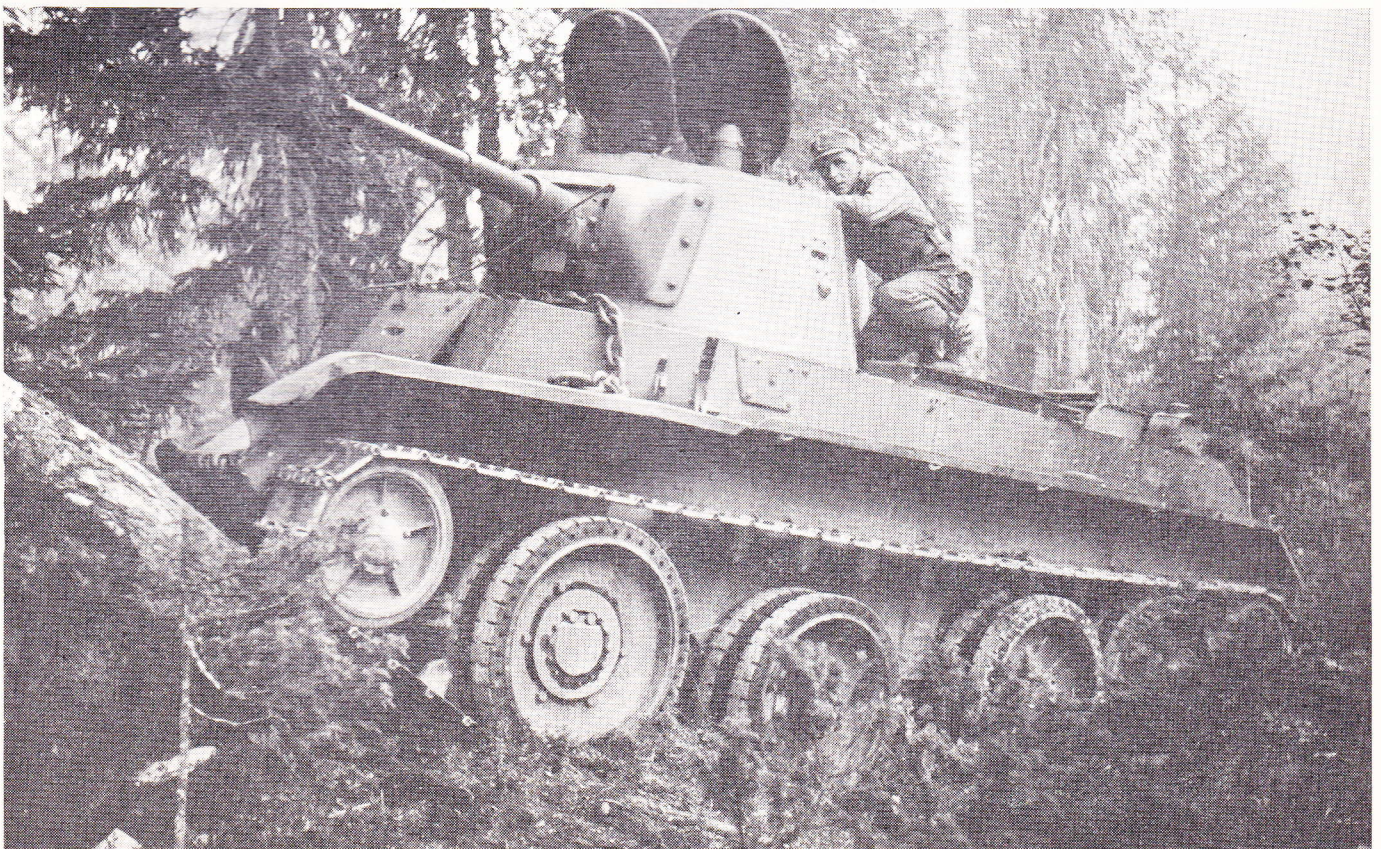
Pahaksi onneksi sattui oma patterimme olemaan juuri ampumalinjan jatkeella. Osa meille tarkoitetuista kranaateista räjähti tämän vuoksi patterimme alueella. Ne olivat niitä sodan ihmeellisiä laukauksia. Päästyäni jotenkin konttaamaan patterille omieni luo kohtasin siellä yhden miehistämme haavoittuneena. Korpraali Sorjamäki, oman radioryhmäni kolmas mies, oli saanut kranaatinsirun vatsaansa ja kuoli myöhemmin kenttäsairaalassa.

Kohtalokin oli näin vihollisen puolella, joka ikään kuin sattumalta pääsi kostamaan ulkopuoliselle miehelle hänen esimiehensä viholliselle tekemän pahan työn.

Se oli naapurille paha työ. Sen mekin ymmärsimme, sillä ellei sitä ensimmäistä vaunua olisi saatu tuhottuiksi, olisi koko kolonna voinut päästä heti sillä kertaa vyörymään taaksemme. Oli selvää, että ainakin oma patterimme tykkeineen olisi menetetty.

Tämän taas muistin. Olen useinkin tästä muistelustani sodan jälkeen saanut itselleni tyytyväisen mielen. Ehkä tyytyväisen juuri siksi, että jostakin sain sen voiman, joka pani tykistön radioalikersantinkin suorittamaan ainakin yhden todellisen teon sotansa aikana.

Talvisodanaikainen hirmu, joka tyyntyäkseen tarvitsi "Molotovin cocktailin"

Kaarlo Erho

Sitä ihmistä en unohda koskaan

Jäämeren rintamaosalla oli ehditty asematavaiheeseen syyskuussa 1941. Molemmat puolet olivat kaivautuneet kallioiseen

maastoon. Kirjoittaja kuvaa tältä pohjoiselta rintamalta tapauksen, jonka voidaan sanoa kuuluvan harvinaisiin sodan vaiheissa.

POHJOISELTA Jäämereltä kantautui vaimea edellisen päivän myrskyn jälkiaallokon kohina; sekin tuntui hiljenemistään hiljenevän. Ei pienintäkään risahdusta, huutoa tai laukausta kuulunut mistään käsin. Oli kuin koko rintamakaista olisi vaipunut horrokseen. Jos en olisi nähnyt rintasuojukseni takana olevia käsikranaatteja ja omia aseitani, en olisi voinut kuvitellakaan olevani sodassa — rintamalla.

Oli tavallista kirkkaampi syyskuun päivä, joten näkyvyyskin oli erittäin hyvä, mutta mitään liikettä ei näkynyt, ei meidän, sen enempää kuin vihollisenkaan puolelta, joten makailin vähemmän valppain aistein ja annoin ajatusteni lennellä sekä menneisyyteen että tulevaisuuteen...

Yht'äkkiä kuulin selvästi jonkin kolahduksen etumaastosta. Aistini valpastuivat oitis, ja aloin tarkkailla kohtaa, mistä äskeinen kolahdus oli kuulunut. Aluksi en kuitenkaan havainnut mitään tavallisuudesta poikkeavaa olevan tekeillä, mutta jatkoin tarkkailuani kaikesta huolimatta.

Rintamaosallamme oli ehditty jo asematokatueen, vaikka oltiinkin vasta syyskuun alussa 1941. Meikäläiset asemat olivat sen vuorijonon laella, joka päättyy Kalastajasaarenon kannakseen, laskien melko jyrkkänä seinämänä alavalle hiekkakanakselle, mikä liittyy Kalastajasaarenon mantereeseen. Vihollinen oli kaivautunut Kalastajasaarenon puolelle, mutta sillä oli kuulo- ja etuvartioita vuorensinämään ammoin muodostuneissa luolamaisissa tasanteissa. Näihin pesäkkeisiin suoritettiin kaikki huolto, kuten vartioidenvaihdotkin tavallisesti öisin, jolloin oli jo sikäli pimeää, että se voi tapahtua melkein häiritsemättä. Päiväsaikaan se olisikin ollut mahdotonta, sillä maasto näytti olevan avointa aivan vuoren reunaan asti, siitä oli edelleen kiivettävä vaikeakulkuista, särmikkäistä, tuskin puolen metrin levyistä reunamaa ylös tasanteelle...

Nyt oli kuitenkin tapahtunut, että vihollinen teki poikkeuksen. Ja koska vuoren rinne teki juuri minun asemani edessä jyrkähkön mutkan, oli tuo vihollisen huoltopolkunaan käyttämä reunama kokonaan näkyvässäni, joten näin, miten hiekkapenkasta ilmestyi äkkiä vihollissotilas, joka alkoi harp-

poa jyrkännettä kohti. Reunama, jota myöten hän joutui kulkemaan pesäketasanteelle, kulki vajaan sadan metrin päässä vartiopaikastani, joten minulla olisi ollut maailman yksinkertaisin asia pudottaa hänet kiväärinlaukauksella. Mies oli ilmeisesti jokin huoltomies, koska en nähnyt hänellä minkäänlaista asetta, mutta muuta kannettavaa näytti olevan sitäkin enemmän, sekä selkärepuussa että käsin kannettavana. Ihmettelin, että miksi ihmeessä mies oli lähetetty asialle tuollaiseen paikkaan näin kirkkaalla säällä, sehän oli melkein samaa kuin kuolemantuomio.

Mies oli ehtinyt rinteen puoliväliin, kun kohotauduin ampuma-asentoon. Kiväärini piippu kalahti kiveen, mikä ääni sai miehen vilkaisemaan taakseen. Hän tietysti näki selvästi minut ja ymmärsi aikeeni, koska pysähtyi, ja tavallaan kuin jähmettyi siihen paikkaan, kykenemättä edes yrittää kavuta rinnettä ylöspäin; vaikka sekin toimenpide tosin olisi ollut turhaa, näin lyhyeltä matkalta olin osumisestani aivan varma. Olin huomaavinani kauhun lamaanuttaneen hänet, ja koko hänen olemuksensa näytti värisevän. Hänen pyöreähköt kas-

tuomista ja ehkä heittämistä kranaateista? Mutta miehän on aseeton”, ajattelin edelleen, ”eikä ole reilua ampua aseetonta sodassakaan. Mutta ajattelevatko viholliset samoin? Heilläähän on vartavasten tällaisten tapausten varalta asetetut tarkka-ampujat kiikarikivääreineen, jotka eivät katso, onko heidän tähtäimeensä osuneella asetta tai ei, sen olin monasti jo tullut huomaamaan.”

Mies seiso i edelleen paikallaan, katsoen minua kuin odottaen. Hän oli nähdäkseni jo lähempänä keski-ikää oleva, ja varmaan perheellinen mies... Silloin muistin omat lapseni... ”Ehkäpä tälläkin miehellä oli lapsia kotona odottamassa isää...” Se ratkaisi tilanteen. Vetäydyin takaisin rintavarustukseni taakse ja vedin kiväärin perässäni, joten miehen täytyi nähdä, etten halunnut ampua häntä, koska hän ei voinut mitenkään puolustautua, tai edes suojautua siinä tilanteessa. Olin näkevinäni, että miehen kasvoilla kuvastui suuri helpotus, enkä ollut uskoa silmiäni, kun näin hänen nyökkäävän päätään minua kohti, ennen kuin lähti kipuamaan rinnettä ylöspäin.

Odotin jännittyneenä, mitä tulisi tapahtumaan.

Huoltoportaasta lähetetään kolonna vaikealle tunturipolulle

Kalastajasaarenon koillista maastoa

vonsa ja lyhyt, tanakka olemuksensa saivat minut arvelemaan miehen kuuluvan tataarien tai kirgisiin heimoon. Sormeni oli kiertynyt liipasimelle ja otin tähtäyspisteen kaulan seutuville. Mies seiso i yhä paikallaan ilmeisesti kauhun lamaanuttamana. Hänen pyöreät silmänsä katsoivat minuun kuin apua anoen. Juuri, kun olin painamaisillani liipasinta, tuli mieleeni ajatus: ”Miksi ampuisin hänet? Eihän tuo mies ole tehnyt minulle mitään pahaa.” Laukaus jäi sillä kertaa ampumatta. Mutta sitten tuli vastareaktio: ”Jos hän pääsee kuormineen tasanteelle, mistä on hyvin helppo heittää käsikraatteja meikäläisten asemaan vuoren laella, missä ehkä monikin meikäläinen saa haavan juuri tuon miehen

Koetinpa parannella vähän kivenmuhkuroista kyhättä rintavarustustanikin, sillä uskoin varmasti, että kohta saisin oikean ryöpyr konetuliaseita niskaani. Mutta mitään ei tapahtunut, naapurien pesäkkeessä oli edelleen hiljaista, mistä päättelin, ettei äsken mennyt mies ollut virkkanut tovereilleen mitään koko seikkailustaan; hän maksoi siis samalla mitalla, millä minäkin olin mitannut: reiluus reiluudesta.

Jokatapauksessa tuon miehen koko olemus painui lähtemättömäksi kuvaksi minun mieleeni, ja olen varma, etten voi koskaan unohtaa sitä ihmistä, jonka henki oli ollut hetken jo minun liipasimella olevan sormeni varassa.

Pekka Lukka

KÄKISALMEN P A M A U S

Käkisalmi, Kannaksen pieni kaupunki, on vuosisatojen kuluessa joutunut monesti hävityksen kohteeksi. Niin kävi viime sodassakin. Käkisalmen hävitys oli perinpohjainen. Kirjoittaja kuvaa mielenkiintoisen tapahtuman Jatkosodan eräässä vaiheessa, jolloin saksalaisten ammusvarasto räjähti ilmaan.

SEURATESSANI kirjoitelmia rintamatapahtumista tässä lehdessä sain päähäni ajatuksen, että eiköhän niiden rintamajuttujen sekaan pieneksi vaihteluksi sopisi tämä juttuni rintaman tuntumasta.

Pieni, melkein puinen kaupunkimmehan on kautta aikojen saanut aina osansa sodasta. Varsinkin sen hävityksistä. Ruotsin suurvalta-aikoinahan se oli siitä kiistelevien rajanaapurusten ainaisena taistontantereena. Se, joka joutui perääntymään vahvempansa tieltä, pani tämän kaupungin aina maan tasalle. Tuhkasta se nousi aina uudelleen, ehkä ei entistä ehompana, mutta sen verran kuitenkin asuttuna, ettei sitä kannattanut semmoisenaan valloittajalle jättää.

Nythän kaupunki olikin saanut rakentautua ja vaurastua sataiset vuotensa, joten se Talvisodan alkaessa oli oikein hyväkuntoinen rakennuksiltaan ja muiltakin meiningeiltaan. Laitattipa linnan viimeinen isäntä, nykyinen kenraaliluutnantti B. sen vanhat vallitkin kuntoon. Talvisodan pommituksissa se kärsi oikeastaan verrattain vähän, ehken parikymmentä palanutta ja sortunutta rakennusta. Mutta Jatkosota teki siitä kertakaikkisen selvän niin, että kaupunkialueesta ei ollut muuksi kuin naurismaaksi.

On väitetty, että Käkisalmen perusteelliseen hävitykseen on suurimpana syynä sanomalehdistö, ja lienee väitteessä hyvinkin perää. Silloin kun Sortavala vallattiin kesällä 1941, toittottivat sanomalehdet sitä mielihyvää, miten hyvässä kunnossa kaupunki saatiin takaisin. Ehkä "kansojen isä" otti tästä oppia, koska Käkisalmeista perääntyessään jätti

sinne nelikymmenmiehisen polttojoukkueen, mikä kuorma-autot polttopulloilla lastattuina ajoi joka soppeen ja sytytti 21.8. jok'ikisen rakennuksen.

Kun me samaisena päivänä saimme kaupunkimme takaisin, ei siellä ollut muuta kuin töröttäviä savupiippuja ja raunioita. Vain jokunen kymmen takaisinpalaavista asukkaista sai katon päänsä päälle kaupungista, ja nekin vahingossa palamattomiksi jääneistä laitakaupungin rakennuksista.

Siellä me sitten kytryttelimme hoitaen kukin huostaansa uskottua leiviskää ja katselimme saksalaisten ja italialaisten touhotusta heidän valmistellessaan Leningradin valloitusta. Saksalaisten otteet olivat perinpohjaisia ja suunnitelmallisia, mutta italialaisten touhut käsittivät vain laulua ja muuta hoiolutusta. Missä heitä kaksi tai kolme kokoontui entisten asfalttikatujen risteyskiin, kaikui serenadi ilmoille joka kurkusta. Mutta kun vihollisen lentokone saapui jokapäiväiselle tiedustelu- ja valokuvauslennolleen kaupungin ylle, muuttui serenadi hirmuiseksi ampumisen meteliksi ja huutamiseksi. Niin paljon kuin heidän ilmatorjunta- ja muut pysynsä vain kerkisivät sylkeä uumenistaan, ryöppysi ammuksia verraten matalalla lentävän koneen suuntaan, ja niitä säesti satojen miesten huutaminen.

Saksalaiset sitä vastoin kaivoivat maahan valtaisia bensiinisäiliöitä ja rahtasivat satamaradan varrelle pystytettyyn suureen makasiiniin ammuksia kaiken kokoisia- ja lajisia, miinoja ja muita tarvikkeita. Vain silloin he pistivät marssilauluksi, kun illalla suljettuna osastona marssivat majapaikkaansa yhteislyseolle. Sitä mukaa kun aika kallistui kohti

syksyä ja varustusten ja miesvahvuuden määrä lisääntyi, tiukkeni vihollisen pommituskin, mikä nyt jo sai suurempiakin mittasuhteita ja siirtyi yön puolelle.

Mutta sitten tuli katastrofi.

Kun yöilma muuttui niin kylmäksi, että halla jo asusti haon takana, rakensivat saksalaisten varastojen vartijat vartiopaikalleen vartiokojun, jossa oli mukava lämmitellä punahehkuisen kamiinan paisteessa.

Eräänä iltana pistäytyivät nämä kamiinanlämmittäjät ravintolaan kahville. Laskelmoivat kai, etteihän tähän nyt kukaan tuholainen tule pahojaan tekemään. Kamiina sen kun vaan hehkuu, ja vartiomiehet ravitsivat ja virvoittivat itseään Lyylin hotellin antimilla. Suomalaisen joukko-osaston pyykärät palailivat työstään kasarmille ja havaitsivat saksalaisten ammusvaraston sivuuttaessaan, että punaisena hehkuva kamiina oli sytyttänyt vartiokojun seinän palamaan. Tuli roihusi jo niin mahtavana, etteivät he kyenneet sitä sammuttamaan. He pinkoivat takaisin kasarmille ja hälyttivät suomalaisen vartiomiestien. Mutta kun se ennätti paikalle, oli tuli jo tarttunut ammusvaraston kattoon ja levisi valtavalla nopeudella. Muuta eivät suomalaisetkaan voineet tehdä, kuin vierittää ammusvaraston tunnumissa olevista bensiinitynnöistä kauemmas leikkoon niin paljon kuin ennättivät. Ja sitten se alkoi.

Noin kello 21 maissa kuului ensimmäisten ammusten räjähdysarja. Silloin oli lähettävä jokaisen, niin bensiinipelastajien kuin kaikkien muidenkin lähistöllä olijoiden. Seurasi kaikenkokoisten ammusten yhtämittäinen räjähdysten rätinä. Tuli väliin oikein tukussa ja väliin taas ketjuna. Räjähtämättömiä ammuksia lenteli kaarena noin kilometrin säteellä joka puolelle. Niitä meni melkein sateena. Jos se ammuksien määrä, mikä sinä yönä kello 21 ja kello 3 välillä räjähteli jatkuvana

sarjana tai lenteli räjähtämättömänä ympäristöön, olisi ollut puristuksen alla ja palanut yhtäkaaa, olisi vastaisuudessa voitu näyttää tuleville sukupolville parinsadan metrin läpimittaista ja satojen metrien syvyyttä kuoppaa ja selittää, että perimätietojen mukaan tämän kuopan paikalla on ennen ollut Käkisalmen kaupunki. Räisälän Lohikalliossa ja Kaukolan Heinsalmellakin ovat lentelivät auki, ja muuttokuormia pakattiin.

Se vähä, mikä kaupunkia siihen mennessä oli saatu asuttavaan kuntoon korjatuksi, meni taas samaan jamaan, missä se oli ollut vihollisen polttopullojoukon työn jäljeltä. Mutta siitähän sitä oli taas aloitettava.

Entäs ne saksalaisten vartiomiehet? Kun sinne ravintolan kahvipöytään kantautui sanoma, että vartiokoju ja ammusvarasto ovat tullessa, pinkaisivat nämä noin kahden kilometrin päässä tapahtumapaikalta olevan kylpylaitosaaren kaukaisimpaan vastarannan niemekkeeseen. Nähtävästi he olivat selvillä siitä, minkälaisen ilotulituksen olivat järjestäneet. Lähipäivinä noudettiin nämä vartiomiehet lentokoneella. Viisaat sanoivat, että heidät vietiin suoraan Berliiniin. Mene ja tiedä. Ties, vaikka koko tuhoaminen olisi suoritettu ylempää tulleesta käskystä.

Mutta sitten seurasi tämän karnevaalin surullinen loppunäytös. Ilmatorjunta-aseen kupariset amukset, joita niitäkin oli maassa melkein maakattona, olivat niin helkkarin houkuttelevia. Mitenkäs sitä pieni poika malttaa olla ottamatta ja rassamatta. Meni poikia, meni käsiä. Meni aliupseereitakin.

Miten viekas ja kavala tämmöinen ammus saattoi olla, siitä on todisteena räisäläläisen myllymiehen tulisilla vaunuilla taivaaseen meno. Oli sinne myllytielle, noin puolen kilometrin päähän ammusvarastolta, lentänyt mm. ison ilmatorjuntatykin ammus. Siinä se jötkötti keskellä tietä kuin metri-

Kauneudestaan kuuluisa Käkisalmi nähtynä syyskuussa 1941

halko. Rädyn Heikki ajeli hevosellaan tietä pitkin. Keli oli iljanteinen, ja hevonen liukastui ja kaatui. Mätkähti suoraan tuon ammuksen päälle. Ei se ollut siitä tietäkkeenkään. Mutta annahan olla kun räisäläläinen myllymies samaa tietä seuraavana päivänä kulkiessaan sysäsi sitä jalallaan syrjään, niin silloin sitä menttiin. Ei luunsiruakaan löytynyt mistään. Vähän vaateriekaleita vain tervaleppien latuksissa.

Ja samanlaisia surullisia kolttosia kaikkialla maassa makaavat ammuksen tekivät jatkuvasti. Tekevät vielä seuravana keväänäkin. Koetettiinhan niitä kyllä haravoida, mutta eihän niitä aivan tarkkaan kukaan löytänyt. Niitä nousi atran kynnöksestä kuin juurakoita.

Tämä marraskuunöinen ilotulitus oli ikään kuin päätepisteenä saksalaisten Leningradin valloitukselle. Uutta varastoa ei rakennettu, ja valtaiset bensiinisäiliötkin kaivettiin maasta ja vietiin pois. Mutta kaupungin rakentamista ja kunnostamista jatkettiin ihan siihen viimeiseen päivään asti, jolloin meidän oli pantava pillit pussimme ja lähettävä. Poislähtiessämme ajoivat asemalta vastaan säveltäjä Aaron Tenkasen rakennustarvikekuormat. Hän oli optimisteista optimistisin ja käytti rakentamiseen vielä ne viimeiset tunnitkin, joita sai siellä olla.

Ja niin jäi Käkisalmi taas odottamaan seuraavaa hävitystään.

Liittäkää lahjaanne

SOTAINVALIDI-ADRESSI

Siten kohotatte vaatimattomankin lahjan arvon moninkertaiseksi

Adresseja saatte pankeista, osuuskassoista, kirja- ja paperikaupoista, osastoistamme kautta maan sekä suoraan meiltä.

**Sotainvalidien Veljesliitto
KUKKASRAHASTO**

Helsinki, Kasarmink. 34 A. Puh. 669008 ja 627366

Riistapolulla ja ampumaradalla
pääsette tuloksiin
VIHTAVUOREN
ampumatarvikkeilla

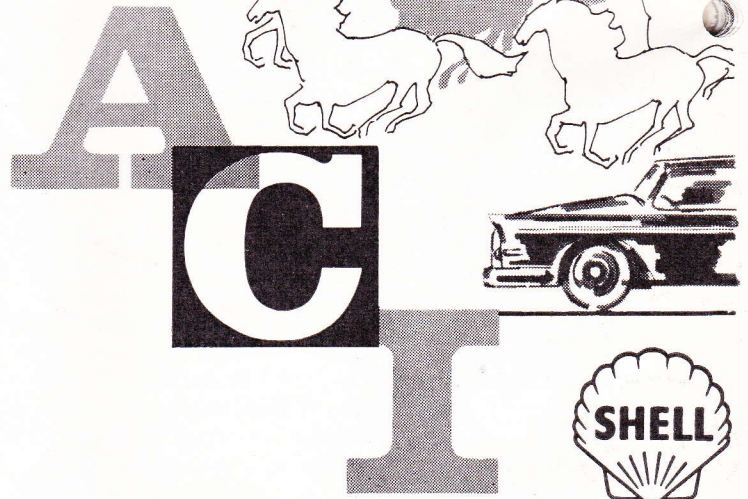
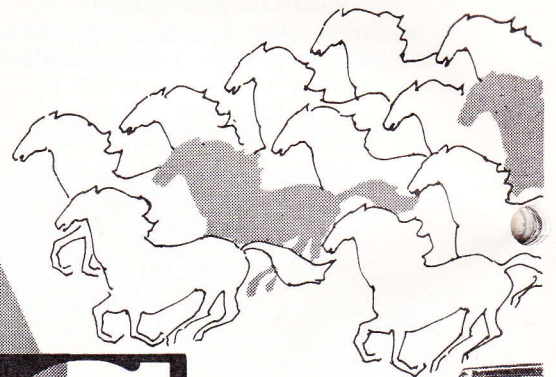
- Haulikonpatruunat
- Haulikonhylsyt
- Uutus: Mustaruutihylsyt
- Ampuma-aseiden nallit
- Ruudit
- Välitulpat ja etulaput

Saatavissa alan
liikkeistä kautta
maan.

RIKKIHAPPO
JA SUPERFOSFAATTITEHTAAT OY

**SHELL-bensiinillä vauhtia ja
voimaa "hevosienne"**

Valitkaa SUPERSHELL tai SHELL bensiini, aivan autonne maun mukaan. Vain nämä bensiinit sisältävät ACI:tä.

— siitä voitte
olla varma

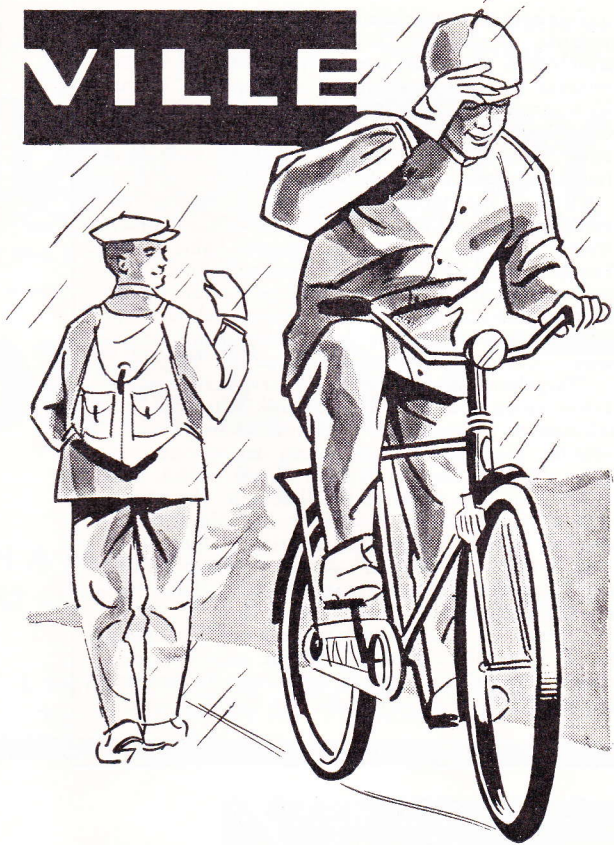
ACI — AUTON PARAS YSKÄNLÄÄKE

EI OO LAHDEN VOITTANUTTA...

Sadepuku

VILLE

... koiranilmallakin
kuivana
kiireestä
kantapäähän

Ketterä liikkuminen metsissä, pelloilla, vesillä — jopa pyöräillessä — on hankkinut notkealla VILLE-sadepuvulle jo tuhansia ystäviä.

3.600:— normaalikoot
takki 2.100:—, housut 1.500:—
väri musta

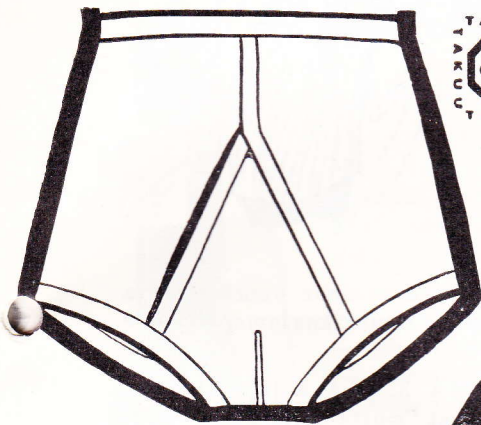

Varatkaa VILLE

jo poutapäivinä!

NOKIA

Suomen Gummi- ja Kumi Oy

E Y E L E T
I - L - M - A - V - A
K E S Ä U U T U U S

Eyelet on todella miellyttävä — ilmava — pehmeä — se on hienointa puuvillaa! Mannermainen uutuusleikkaus miesten makuun. Leveä kuminauha on liukumista estävää plyssikudosta.

SUOMEN TRIKOO

Taipale ei ole unohtunut

Talvisodan kunniaikkaiden päivien tapahtumien joukossa muodostavat Taipaleen rintaman osan tais-telut oman värikkään osansa, josta on paljon kerrottavaa ja josta myöskin on syytä paljon kertoa. Viisi vuotta sitten ilmestyi Werner Söderström Oy:n kustantamana kirjakauppoihin Kalle Sistolan teos "Taipaleen tarinoita", joka kuvaa tuon kuuluisaksi tulleen rintaman tapahtumia.

Kirja ei ole tarkoitettu niiden joukkojen rippeille, jotka 14.3.1940 raskain mieltein — mutta lyömättöminä — soluiivat Taipaleelta kohti tynkä-Suomea. Ei heille, vaan sille nuorisolle, joka Taipaleen taistelijain jälkeen etsii parhaillaan paikkaansa yhteiskunnassamme, on kirjan tekijä alkulehdellä kohdistanutkin huudahduksensa sanoesaan: "Oletko jo unohtunut, Taipale?"

"Taipaleen tarinoita" täyttää arvokkaasti paikkansa viime sotiemme taisteluista käsittelevän kirjallisuuden joukossa. Sen kerronta on karua todellisuutta. Ken itse on Taipaleen taisteluissa mukana elänyt, ei voi muuta kuin kiittää miestä, joka jälkeen tulevia ajatellen on koonnut yhtenäisen, mieltä sykehdyttävän kuvauksen Taipaleen tapahtumista, kirjan, jonka jokaisen sivun lukee — ei vain henkeään pidätellen — vaan myöskin tuntien syvästi kunnioitusta Taipaleella taistelleita rivi-miehiä kohtaan.

Kirjoittajan sanonta on lyhyttä ja selvää. Samoin antavat Taipaleen lohkoa esittävät piirrokselliset riittävän nopeasti löydettävän ja selvän kuvan paikoista, joissa kirjan tapahtumat on eletty ja koettu.

TÄYS' KÄS!

Kolmekymmentä vuotta sitten oli Kadettikoulun johtajana silloinen eversti Taavetti "Pappa" Laatikainen. Samanaikaisesti oli koulussa opettajina kolme upseeria, joiden sukunimet alkoivat B-kirjaimella.

Toimitusjoukkueen johtajan, vääpeli Örnin ja erään kouluun äskettäin hevosmieheksi komennetun sotamiehen kesken tapahtui seuraava keskustelu:

Vääpeli Örn: — Joko te tunnette koulun omat upseerit ja muistatte heidän nimensä?

Sotamies: — No jo tokkiinsa, herra viäpel. Onhan meillä näetsen älliäkin ihan täys-käs', kun on Laatikainen, on Lessari, Looveltti, Liki ja — niin, min'oon se jokeri — Laalajainen.

NO MORJENS!

Kinkijevassa sijaitsevasta 111 It.KKK:sta soitti alikersantti Pellinen VI AK:n It.toimistoon Nurmoilaan. Kersantti Seila, joka toimi mainitussa toimistossa kirjuriina, vastaili tavallisesti puhelimeen. Käytiin seuraava keskustelu.

— No morjens, täällä on Pellinen.

Seurasi hetken hiljaisuus, jonka jälkeen langan toisesta päästä kuului:

— No mikäs mies se Pellinen on? Täällä on armeijakunnan komentaja.

— ??????

Soittaja häkeltyi siinä määrin, ettei kyennyt korjaamaan erehdyttä, vaan hyvin varovasti sulki puhelimen. Olivat yhdistäneet AK:n komentajan numeroon.

"...KUINKA HAUSKAN-NÄKÖINEN PERHE-"

ajattelivat vastaantulijat kun tapasivat Marja-Liisan, Eeron ja työt rantatiellä "niin hyvinpuettuja ja onnellisen näköisiä... Kyllä heillä ovat asiat hyvin!"

Joko Te olette varautunut onnelliseen ja kauniiseen kesään? Hankkikaa lomapäiviänne varten:

FIX, PANAMA 3, PIA 3 ja SALENA tarjoavat "silittämättä siisti" -kankaina ratkaisun matkapuku-pulmalle. Lev. 70—90 cm.

YHDISTELMÄ-GABARDINET, niistä veikeät ja iloiset ranta-asut. Lev. 72—74 cm.

COLOR, PAMIR, NANETTE, moderneja, karkeahkoja puuvillakankaita. Lev. 90—140 cm.

PIKEE ja kesä kuuluvat erottamattomasti yhteen. Lev. 66—90 cm.

Frotee- ja Vohvelipyheliinoja ja -kankaita tarvitsemme jokaisena lomapäivänä — satoi taikka paistoi!

5152

OULU
JALANDERCO

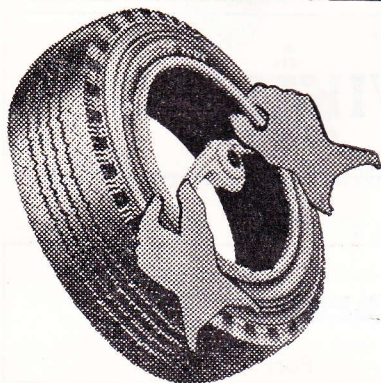
Suomen laivanselvittäjä-
ja laiva-
meklari-
liiton
jäsen

Antrasiittia — koksia — kivihiiltä

Suomen hiilikauppiatt-
ten yhdistyksen jäsen

A. JALANDER & Co OY

LAIVANSELVITYS-, HUOLINTA- JA AHTAUSLIKE

DUNLOP
'FORT'

IHANTEELLINEN RENGAS
SUOMALAISILLA TEILLÄ!

Päädustaja:

OY GRÖNBLOM TRADING AB
Helsinki — Kaivokatu 10 — Puh. 13240

Tissot

-kuuluisuus on tae

Uusi Tissot Seastar on loistava esimerkki laadullisesti korkeatasoisesta sveitsiläisestä kelloteollisuudesta. Tissot-tehdas Le Locle'ssa on vuodesta 1853 luonut kelloilleen kuuluisuuden, Tissot tunnetaan 80 maassa maailmassa.

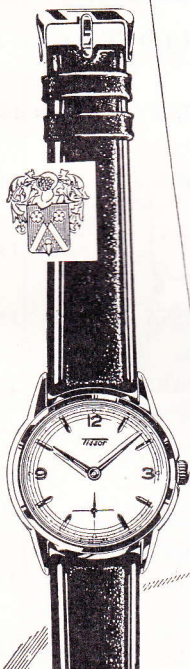
- ilmatiivis, ruostumaton teräskotelo
- panssaroitu lasi
- täysin vesi- ja pölytiivis
- iskunkestävä
- lämpötilavaihteluilta suojattu
- murtumattomat Lifespring-jouset

Yli 100 vuotta

tarkkuuden hyväksi

Tissot tunnetaan kaikkialla ja sillä on kautta maailman käytettävissään parhaat jälleenmyyjät. Yli sadan vuoden velvoittavat perinteet ja neljän sukupolven aikaiset kokemukset kelloteollisuudesta antavat Tissot-tarkkuudesta takeen, jota parempaa tuskin voi toivoa.

Tissot

SEASTAR

Yli 110 vuotta työtä
kotiseudun talouselämän hyväksi

MIKKELIN SÄÄSTÖPANKKI

Mikkeli — Haukivuori — Otava

MIKKELIN VESI- JA LÄMPÖJOHTO OY

Mikkeli, Maaherrankatu 32 Puh. 1202 ja 1364
Alan täydellinen asennusliike

MIKKELIN MUOVI JA KUMI

Maahantuojana — tukku- ja vähittäisliike
Mikkeli, Maaherrank. 17 p. 2989
Sisarliike: **Heinolan Muovi ja Kumi**
Heinola, Lampik. 17, p. 2565.

Elokvateatteri SAVO

Mikkeli, Mikonkatu 1. Puh. 1976.

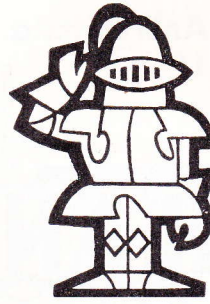
SAVON PUU JA VANERI

SORSAMO JA KUMPP. MIKKELI, PURSIALA

SAVON URHEILUKESKUS Oy.

Mikkeli — Varkaus

MIKKELIN AUTOALAN LIIKKEET

RITARI

-pukimissa miehekkyyys
ja muoti yhdistyvät
hyvinpukeutuvaksi
herrasmieheksi

TAMPEREEN PUKUTEHDAS OY

KIVIKARTIO

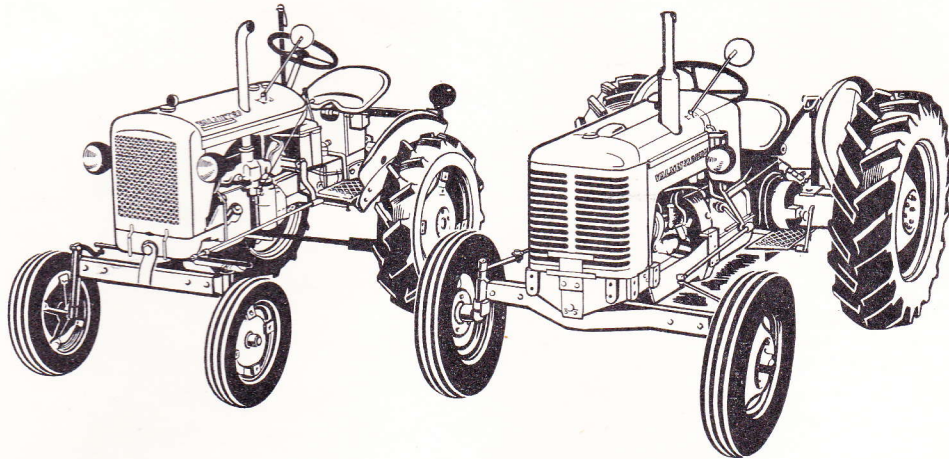
Satarauta Oy

Pori

TÄMÄN NUMERON KIRJOITUKSET

Martti Santavuori	
TOUKOKUUN 16. PÄIVÄN MERKITYS..	Sivu 129
Eino Takkunen	
ERÄS PÄIVÄ SOTAVANKEUDESSA	„ 130
Kyllikki Pahkamaa	
OLINHAN SIELLÄ MINÄKIN	„ 134
Heikki Laulajainen	
R.J.P 3 TULEMAJOEN TAISTELUSSA ..	„ 136
Yrjö Kohonen	
VAPAAEHTOISESTI TYKINRUOAKSI ..	„ 139
Heikki Tuokko	
PARTIOMATKA KOTIKYLÄÄNI METSÄ- PIRTTIIN	„ 143
Kosti Kauppinen	
HEIMOSOTURILUUTNANTIN MATKAN PÄÄ	„ 147
Ilmari Pimiä	
PELASTUKSEN IHME	„ 148
Tauno Kivimäki	
LÄHITORJUNTAA LAINATYKILLÄ	„ 150
Kaarlo Erho	
SITÄ IHMISTÄ EN UNOHDA KOSKAAN ..	„ 152
Pekka Lukka	
KÄKISALMEN PAMAUS	„ 154

Taloudellista voimaa joka tilalle

Pienille ja keskikokoisille tiloille

VALMET 20

- huokea, taloudellinen ja kestävä yleistraktori • monipuolinen valikoima tehokkaita ja huokeita työvälineitä
- moottorin teho bens. 20 hv, petr. 18 hv/2000 r/min.
- nostolaite mekaaninen tai hydraulinen • paino 900 kg

Suuremmille tiloille ja vuokra-ajoon

VALMET 33 DIESEL

- voimakas, erittäin nykyaikainen dieseltraktori • moottorin teho 37,5 hv/2000 r/min. • 6 vaihdetta eteen, 2 taakse • ajonopeudet 1,2—28,5 km tunnissa • nostolaite hydraulinen • paino 1600 kg.

VALMET

Myynti: Hankkija, Kesko, OTK

Sotilas: Seis, stop, pysähdys! Siellä ammutaan kovilla.

Sivilli: Viis siitä — minähän olen tapaturmavakuutettu Tarmossa, maan vanhimmassa vakuutusyhtiössä.

Mutta leikki sikseen. Ei vakuutus edes Tarmossa voi estää vahinkoa tapahtumasta. Se takaa ainoastaan varman, nopean ja oikeudenmukaisen korvauksen. Tarmo on vakuutettujensa omistama yhtiö ja myöntää kaikkia nykyaikaisia vahinkovakuutuksia edullisin ehdoin — myös yksityisiä tapaturma- sekä irtaimisto- ja kotivakuutuksia.

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ

1832

TARMO

1957

Helsinki, Aleksanterink. II. Puh. 14511

JOUTSEHO
HACKMAN & CO
SARAMERI EERIK
05467078 KT

THOSE WHO CHOOSE CAREF

QUI CHOISIT BIEN, CHOISIT LIFE

WIE ZORGVULDIG KIEST, KIEST LIFE

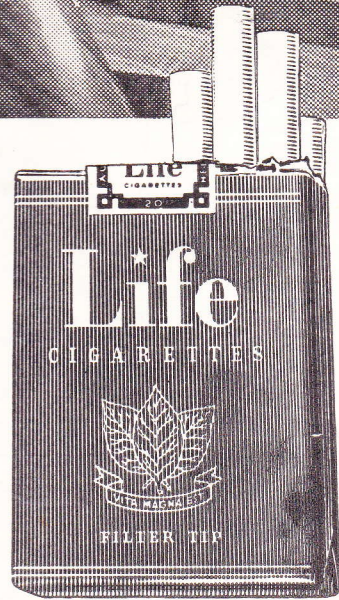

CHI SCEGLIE BENE, SCEGLIE LIFE

VAELG MED SMAAG, VAELOG LIFE

**Valitse huolella
— valitse
Life**

**Tunnetuin suodatinsavuke
Euroopassa**

SUOMEN TUPAKKA O.Y.

WER MIT SORGFALT WAHLT, WAHLT LIFE